

Správa o realizácii priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky za rok 2020

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky

December 2021

OBSAH

Zoznam použitých skratiek	3
Zoznam tabuliek.....	4
Zoznam grafov	5
Úvod.....	6
1. Vývoj ukazovateľov naplňania strategického cieľa Aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky z roku 2014	8
1.1 HDP na obyvateľa v PKS.....	8
1.2 Tempo rastu HDP	9
1.3 Tvorba hrubého fixného kapitálu	10
1.4 Podiel hrubých disponibilných príjmov na obyvateľa	10
1.5 Produktivita práce na zamestnanca	11
1.6 Emisie skleníkových plynov	11
1.7 Podiel energie z obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe.....	12
Závery:	12
2. Výsledky regionálnej politiky na úrovni vyšších územných celkov v nadväznosti na ciele Stratégie Európa 2020.....	14
2.1 Miera zamestnanosti.....	14
2.2 Výdavky na výskum a vývoj	15
2.3 Miera vysokoškolsky vzdelanej populácie.....	16
2.4 Populácia ohrozená chudobou a sociálnym vylúčením.....	17
2.5 Regionálny HDP	19
2.6 Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu	20
2.7 Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu a verejný vodovod.....	21
Závery:	24
3. Vybrané ukazovatele pre Regióny NUTS 3 a 1	26
3.1 Vybrané demografické ukazovatele pre Regióny NUTS 3 a 1	26
3.2 Vybrané ukazovatele sociálneho charakteru pre Regióny NUTS 3 a 1.....	32
3.3 Vybrané ukazovatele bytového fondu a technickej vybavenosti pre Regióny NUTS 3 a 1	35
3.4 Vybrané ukazovatele ekonomického charakteru pre Regióny NUTS 3 a 1	36
3.5 Vybrané ukazovatele organizačnej štruktúry hospodárstva pre Regióny NUTS 3 a 1	38
3.6 Vybrané ukazovatele životného prostredia pre Regióny NUTS 3 a 1.....	40
Závery:	41
Záver	43

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

BC	Banskobystrický kraj
EÚ	Európska únia
EÚ 27	Skupina 27 krajín Európskej únie
EÚ 27=100	Priemerná hodnota za všetky krajiny Európskej únie tvorí referenčnú hodnotu k uvedenému percentuálnemu podielu
EUROSTAT	Štatistický úrad Európskeho spoločenstva
EÚ SAV	Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
ESA 2010	Medzinárodný porovnávaci účtovný rámec EÚ pre systematický a podrobný opis vývoja ekonomiky
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
ETS	Systém na obchodovanie s emisiami
HDP	Hrubý domáci produkt
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
IT	Informačné technológie
KI	Košický kraj
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NBS	Národná banka Slovenska
NUTS	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (Nomenklatúra územných štatistických jednotiek)
NUTS 1	územie celej krajiny (Slovenská republika)
NUTS 2	oblasť (západné Slovensko, stredné Slovensko, východné Slovensko)
NUTS 3	kraj (vyššie územné celky)
OP II	Operačný program Integrovaná infraštruktúra
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP Val	Operačný program Výskum a inovácie. Uznesením vlády SR č. 522/2019 zo dňa 23.10.2019 schválila vláda Slovenskej republiky návrh zlúčenia OP II a OP Val.
pb.	percentuálne body
PKS	Parita kúpnej sily
PV	Prešovský kraj
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TA	Trnavský kraj
TC	Trenčiansky kraj
VZPS	Výberové zisťovanie pracovných síl
ZI	Žilinský kraj

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1: Podiel HDP na obyvateľa podľa PKS ku priemeru EÚ 27	8
Tabuľka 2: Tempo rastu HDP.....	9
Tabuľka 3: Tvorba hrubého fixného kapitálu za súkromný sektor ako % z HDP	10
Tabuľka 4: Podiel hrubých disponibilných príjmov domácností na obyvateľa.....	10
Tabuľka 5: Produktivita práce	11
Tabuľka 6: Množstvo emisií skleníkových plynov v sektoroch mimo ETS	11
Tabuľka 7: Podiel obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe.....	12
Tabuľka 8: Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov podľa VZPS	14
Tabuľka 9: Výdavky na výskum a vývoj, podiel na HDP.....	15
Tabuľka 10: Odhad miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 rokov (v %) 16	
Tabuľka 11: Populácia v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (% populácie)	18
Tabuľka 12: Regionálny HDP podľa parity kúpnej sily (v mil. PKS)	19
Tabuľka 13: Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu (v %) .20	
Tabuľka 14: Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov (v %).....	21
Tabuľka 15: Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu (v %)	22
Tabuľka 16: Produkcia tuhých emisií (v tonách)	23
Tabuľka 17: Počet obyvateľov	26
Tabuľka 18: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 0-14 rokov (v %)	27
Tabuľka 19: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 15-64 rokov (v %)	27
Tabuľka 20: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 65 rokov a viac (v %).....	28
Tabuľka 21: Celkový prírastok obyvateľstva (v osobách)	29
Tabuľka 22: Migračné saldo (v osobách).....	30
Tabuľka 23: Stredná dĺžka života pri narodení - ženy (v rokoch)*	31
Tabuľka 24: Stredná dĺžka života pri narodení - muži (v rokoch)*	31
Tabuľka 25: Miera evidovanej nezamestnanosti - mužov (v %).....	33
Tabuľka 26: Miera evidovanej nezamestnanosti - ženy (v %)	34
Tabuľka 27: Počet dokončených bytov (v absolútnych číslach)	35
Tabuľka 28: Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda (v €)*	36
Tabuľka 29: Priame zahraničné investície (v mil. €)*	37
Tabuľka 30: Priame zahraničné investície na obyvateľa (v tis. €)*	37
Tabuľka 31: Podniky (počet).....	38
Tabuľka 32: Fyzické osoby – podnikatelia (počet).....	39
Tabuľka 33: Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	40
Tabuľka 34: Množstvo zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	41

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1: Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov podľa VZPS	14
Graf 2 :Výdavky na výskum a vývoj, podiel na HDP	16
Graf 3: Odhad miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 rokov (v %).....	17
Graf 4: Populácia v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (% populácie)	18
Graf 5: Regionálny HDP podľa parity kúpnej sily (v mil. PKS).....	19
Graf 6: Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu (v %)	20
Graf 7: Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov (v %)	21
Graf 8: Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu (v %).....	22
Graf 9: Produkcia tuhých emisií (v tonách)	23
Graf 10: Počet obyvateľov	26
Graf 11: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 0-14 rokov (v %)	27
Graf 12: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 15-64 rokov (v %)	28
Graf 13: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 65 rokov a viac (v %)	28
Graf 14: Celkový prírastok obyvateľstva (v osobách).....	29
Graf 15: Migračné saldo (v osobách).....	30
Graf 16: Stredná dĺžka života pri narodení - ženy (v rokoch)*	31
Graf 17: Stredná dĺžka života pri narodení - muži (v rokoch)*	31
Graf 18: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)	32
Graf 19: Nezamestnaní spolu – disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie	33
Graf 20: Miera evidovanej nezamestnanosti - mužov (v %).....	33
Graf 21: Miera evidovanej nezamestnanosti - ženy (v %).....	34
Graf 22: Počet dokončených bytov (v absolútnych číslach).....	35
Graf 23: Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda (v €)	36
Graf 24: Priame zahraničné investície (v mil. €)	37
Graf 25: Priame zahraničné investície na obyvateľa (v tis. €)	38
Graf 26: Podniky (počet)	39
Graf 27: Fyzické osoby – podnikatelia (počet)	40
Graf 28: Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)	40
Graf 29: Množstvo zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.).....	41

ÚVOD

Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky bola schválená uznesením vlády SR č. 296 z 12. mája 2010. Aktualizovaná Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (ďalej len „Aktualizovaná Národná stratégia“) bola schválená uznesením vlády SR č. 222 zo 14. mája 2014 a bola východiskový strategický dokument, ktorý komplexne určoval strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja do roku 2020.

Hlavným strategickým cieľom Aktualizovanej Národnej stratégie bolo zvýšiť adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju, pričom základ predpokladá využitie vnútorného potenciálu regiónov pri súčasnom zvyšovaní kvality života ich obyvateľov a rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.

Cieľom tejto Správy o realizácii priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky za rok 2020 (ďalej len „správa“) je na základe dostupných údajov zhodnotiť stav napĺňania jednotlivých cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie.

MIRRI SR v oblasti regionálneho rozvoja vyhodnocuje plnenie Aktualizovanej Národnej stratégie a raz ročne predkladá vláde SR správu o jej realizácii na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Monitorovanie a hodnotenie implementácie Aktualizovanej Národnej stratégie realizuje MIRRI SR v spolupráci so ŠÚ SR a vyššími územnými celkami na základe správ o napĺňaní priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie vypracovaných vyššími územnými celkami a súboru dostupných štatistických ukazovateľov so zameraním na charakteristiku dosiahnutého stavu rozvoja regiónov SR.

Vývoj sa sleduje prostredníctvom troch skupín stanovených merateľných ukazovateľov.¹⁾ Prvú skupinu tvoria ukazovatele pre hodnotenie napĺňania strategického cieľa Aktualizovanej Národnej stratégie, druhú skupinu tvoria ukazovatele vychádzajúce z hlavných priorít stratégie Európa 2020, ktoré sa sledujú vo všetkých krajoch. Tretiu skupinu tvoria špecifické ukazovatele, ktoré sú sledovateľné rovnako na úrovni krajov (NUTS 3).

¹⁾ Pri ukazovateľoch, ku ktorým do 17. júla 2021 neboli dostupné údaje za roky 2020 resp. 2019, je táto skutočnosť uvedená.

Hlavné závery správy sú:

- rok 2020 bol ovplyvnený najmä pandémiou koronavírusu, ktorej dopad mal vplyv na všetky regióny SR, čo sa odzrkadlilo v tempe rastu HDP, nezamestnanosti a pod.,
- väčšinu hodnotených indikátorov na národnej úrovni sa nepodarilo dosiahnuť,
- väčšina cieľov stanovených samosprávnymi krajmi sa dosiahla, často však len z dôvodu ich príliš nízkej ambicióznosti,
- počet obyvateľov SR v roku 2020 medziročne minimálne narástol, pričom najvyšší rast bol v Bratislavskom kraji (1,11 %) a najvyšší pokles v Nitrianskom (-0,41 %), Trenčianskom (-0,34 %) a v Banskobystrickom kraji (-0,34 %),
- SR v poslednom roku hodnotenia dosiahla 71 % priemeru EÚ 27 v HDP na obyvateľa v PKS, čo je výrazne menej ako stanovená cieľová hodnota 83 % na rok 2020,
- regiónom s najnižším HDP v PKS bol za rok 2019²⁾ Trenčiansky kraj s 10 300 mil. PKS, avšak pri prepočte na obyvateľa bol najnižší HDP v Prešovskom kraji. Najsilnejší je Bratislavský kraj s 33 504 mil. PKS,
- produktivita práce (meraná ako HDP na zamestnanca) v roku 2020 dosiahla hodnotu 75 % priemeru EÚ 27, čo je omnoho menej, ako cieľová hodnota 84,0 % pre rok 2020,
- miera zamestnanosti za rok 2020 pre vekovú skupinu 20-64 podľa VZPS klesla, v regiónoch takisto okrem Trnavského kraja,
- najvyšší podiel osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením bol v roku 2019²⁾ v Banskobystrickom kraji (26,1 %) a Košickom kraji (21,3 %),
- podiel obnoviteľných zdrojov energie 16,9 % je pod priemerom EÚ 27 (18,9 %) a je nad hodnotou stanoveného cieľa 14 %,
- v roku 2020 bol najväčší podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu v Bratislavskom kraji a spolu s Košickým krajom splnili stanovené ciele,
- produkcia tuhých emisií od roku 2015 významne klesá.

²⁾ Údaje za rok 2020 neboli dostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu.

1. VÝVOJ UKAZOVATEĽOV NAPŔIÁNIA STRATEGICKÉHO CIEĽA AKTUALIZOVANEJ NÁRODNEJ STRATÉGIE REGIONÁLNEHO ROZVOJA SLOVENSKEJ REPUBLIKY Z ROKU 2014

Napŕínanie strategického cieľa Aktualizovanej Národnej stratégie je monitorované prostredníctvom nasledujúcich ukazovateľov:

- HDP na obyvateľa v PKS;
- Tempo rastu HDP (v stálych cenách);
- Tvorba hrubého fixného kapitálu za súkromný sektor ako % z HDP;
- Podiel hrubých disponibilných dôchodkov domácností na obyvateľa;
- Produktivita práce v PKS na zamestnanca;
- Emisie skleníkových plynov;
- Podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe energie.

1.1 HDP NA OBYVATEĽA V PKS

Ukazovateľ vyjadruje celkovú výkonnosť ekonomiky krajiny v porovnaní s krajinami EÚ, pričom sa vychádza z predpokladu, že výkonnosť ekonomiky je vyššia pri zvyšujúcej sa úrovni HDP. HDP (v trhových cenách podľa ESA 2010³) vyjadruje konečný výsledok výrobných činností rezidentských výrobcov za celkovú ekonomiku. PKS eliminuje efekty rozdielnej cenovej úrovne medzi krajinami. Základom pre výpočet PKS je Európsky porovnávaci program, na ktorom sa zúčastňujú národné štatistické úrady vrátane ŠÚ SR. HDP na obyvateľa v PKS umožňuje územné porovnanie výkonnosti ekonomiky v rámci EÚ 27.

Tabuľka 1: Podiel HDP na obyvateľa podľa PKS ku priemeru EÚ 27

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota (rok)	Hodnota za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
HDP na obyvateľa v PKS podľa ESA2010 (EÚ 27=100)	Eurostat	% z EÚ 27	73 (2008)	71	83*	90*

* EÚ SAV – kvalifikované odhady z materiálu Aktualizovanej Národnej stratégie bez zohľadnenia brexitu⁴)

Prameň:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

SR v roku 2020 nedosiahla stanovený cieľ 83 % priemeru EÚ v HDP na obyvateľa v PKS. V roku 2020 bola hodnota tohto indikátora pre SR 71 %, čo bola výrazne nižšia dosiahnutá hodnota aj v porovnaní s hodnotou 74 % za rok 2019⁵).

³) ESA 2010 je najnovším medzinárodne porovnávacím účtovným rámcom Európskej únie pre systematický a podrobný opis vývoja ekonomiky.

⁴) Aktualizovaná Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky z roku 2014.

⁵) Údaj uvedený v Správe o realizácii priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky za rok 2019.

Hlavnými dôvodmi boli spomalenie ekonomiky z dôvodu slabného exportu v priebehu rokov 2019 - 2020, ako aj pandémie koronavírusu, ktorá zasiahla SR od 2. kvartálu roka 2020. SR ale už pred krízou spôsobenou pandemiou koronavírusu zaostávala a proces dobíjania životnej úrovne vyspelých krajín EÚ posledných desať rokov stagnoval, keď v roku 2019 dosiahlo slovenské HDP na osobu iba 74 % priemeru EÚ 27 za rok 2019⁵⁾. Výzvou pre SR je preto vymaniť sa z pasce stredného príjmu a reštartovať konvergenčný proces. Ten by mal byť založený na zveľaďovaní ľudského kapitálu a vytváraní inovačného prostredia, ktoré posilní konkurencieschopnosť SR v aktivitách s vyššou pridanou hodnotou, pričom rastu HDP by nemali ustúpiť ostatné aspekty kvality života.

Pridaná hodnota klesla medziročne o 2,8 %. Dvojciferný medziročný pokles sa týkal aj oblasti stavebníctva, veľkoobchodu, maloobchodu, dopravy a skladovania, ubytovacích a stravovacích služieb, ako aj finančných a poisťovacích činností.⁶⁾

Z dlhodobého hľadiska má väčší HDP región Bratislavského a Trnavského kraja. Tieto výsledky dosahujú aj pri prepočte na obyvateľa. Najslabšie výsledky pri prepočte na obyvateľa dosahuje Prešovský, Banskobystrický a Košický kraj.

1.2 TEMPO RASTU HDP

Ukazovateľ vyjadruje dynamiku ekonomiky, t. j. zmenu (rast alebo pokles) oproti predchádzajúcemu obdobiu v percentuálnom vyjadrení. Očakáva sa, že dobíjanie výkonnosti vyspelých štátov, tzv. reálna konvergencia by sa mala odzrkadliť aj v ďalších sociálno-ekonomických parametroch určujúcich životnú úroveň obyvateľstva. Ročné tempo rastu HDP umožňuje medziročné porovnanie dynamiky vývoja ekonomiky.

Tabuľka 2: Tempo rastu HDP

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota SR (rok)	Hodnota SR za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
Tempo rastu HDP (v stálych cenách), rovnaké obdobie predchádzajúceho roku = 100	Eurostat	Medziročná %-ná zmena	-5,5 (2009)	-4,8	5,5*	4,7*

* EÚ SAV – kvalifikované odhady z materiálu Aktualizovanej Národnej stratégie bez zohľadnenia brexitu⁷⁾

Prameň:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tec00114&language=en>

Stanovená cieľová hodnota medziročného rastu 5,5 % v roku 2020 nie je dosiahnutá. Naopak, za rok 2020 je v dôsledku pandémie koronavírusu, ale aj štrukturálneho zaostávania zaznamenaný výrazný prepád - na hodnotu -4,8 %. V dôsledku spomalenia svetovej ekonomiky a vzhľadom na spomalenie tempa rastu exportu, bol rast udržaný najmä domácou spotrebou (spotreba domácností medziročne zrástla o 2,2 %). Vplyv pandémie koronavírusu sa aj naďalej výrazne odrážal vo vývoji cien. Ani vo 4. štvrtroku sa nezmenil spomaľujúci trend rastu inflácie, ktorá je sledovaná počas celého roka 2020. Úhrnná cenová hladina inflácie zostala na úrovni minima posledných troch rokov. Pod pokles inflácie sa výrazne podpísali klesajúce ceny potravín, ktoré boli najnižšie za posledné dva roky.⁸⁾

⁶⁾ Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve Slovenskej republiky vo 4. štvrtroku 2020.

⁷⁾ Aktualizovaná Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky z roku 2014.

⁸⁾ Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve Slovenskej republiky vo 4. štvrtroku 2020.

1.3 TVORBA HRUBÉHO FIXNÉHO KAPITÁLU

Ukazovateľ zahŕňa nadobudnutie dlhodobého majetku producentmi - rezidentmi v priebehu sledovaného obdobia zníženého o úbytok dlhodobého majetku. Dlhodobým majetkom sú hmotné a nehmotné aktíva, ktoré boli vytvorené ako produkcia vo výrobnom procese a budú sa v procese výroby používať opakovane alebo trvalo po dobu dlhšiu ako jeden rok.

Tabuľka 3: Tvorba hrubého fixného kapitálu za súkromný sektor ako % z HDP

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota (rok)	Hodnota za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
Tvorba hrubého fixného kapitálu za súkromný sektor ako % z HDP	Eurostat	%	16,9 (2009)	16,0	26*	23*

* EÚ SAV – kvalifikované odhady z materiálu Aktualizovanej Národnej stratégie bez zohľadnenia brexitu⁹⁾

Prameň:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tec00011>

Hodnota tvorby hrubého fixného kapitálu za rok 2020 dosahuje 16 % HDP oproti východiskovej hodnote 16,9 % HDP za rok 2009 a hodnote 17,8 % HDP za minulý rok 2019⁵⁾. Cieľovú hodnotu 26 % za rok 2020 sa nepodarilo dosiahnuť, hodnota za rok 2020 je nižšia ako východisková hodnota v roku 2009. Pokles slovenskej ekonomiky vo 4. štvrtroku zmierňoval zahraničný dopyt s rastom o 1,8 %. Oživenie domáceho dopytu bolo pomalšie, zostal v poklese o 3,8 %, a to najmä vplyvom nižšej tvorby hrubého kapitálu o 13,1 % (z toho tvorba hrubého fixného kapitálu o 15,4 %). Celkové výdavky na konečnú spotrebu zaznamenali pokles o 1,5 %.⁹⁾

1.4 PODIEL HRUBÝCH DISPONIBILNÝCH PRÍJMOV NA OBYVATEĽA

Ukazovateľ vyjadruje finančnú silu domácností a predstavuje podiel príjmov, ktoré môžu domácnosti spotrebovať alebo usporiť. Čím je podiel vyšší, tým vyššia je ekonomická sila a kúpyschopnosť domácností. Disponibilné príjmy rezidentských domácností podľa metodiky ESA 2010 predstavujú jeden z kľúčových ukazovateľov regionálnych účtov, a charakterizujú výsledok hlavných transakcií týkajúcich sa domácností (výrobnej činnosti, rozdelenia a znovurozdelenia príjmov a ďalších transakcií) medzi jednotlivými regiónmi.

Tabuľka 4: Podiel hrubých disponibilných príjmov domácností na obyvateľa

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota (rok)	Hodnota za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
Podiel hrubých disponibilných príjmov domácností na obyvateľa podľa ESA 2010	Eurostat	PKS/obyv.	11,97 (2007)	16,23	15,86*	31,00*

*EÚ SAV – kvalifikované odhady bez zohľadnenia brexitu

Prameň:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tec00113&language=en>

⁹⁾ Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve Slovenskej republiky vo 4. štvrtroku 2020

Hodnota za rok 2020 prekračuje cieľovú hodnotu 15,86 PKS/obyvateľa, ktorá bola na daný rok plánovaná. Oproti východiskovému roku 2007 ide o nárast hrubých disponibilných príjmov domácností o 8 pb.

Disponibilné zdroje domácností sa zvýšili o 2,2 %, odmeny zamestnancov boli vyššie o 1,3 % (pri náraste hrubých miezd a plátov o 1,3 %). Objem celkových spotrebných výdavkov dosiahol 13 354,7 mil. €. Najviac prostriedkov vynaložili domácnosti na bývanie - 29,8 % a na nákupy potravinového tovaru - 19,1 %. Najprudší, až dvojciferný pokles spotrebiteľského dopytu bol zaznamenaný vo výdavkoch na vzdelanie - o 24,4 %, dopyt po reštauráciách a hoteloch klesol o 22,2 % a po doprave o 18 %. Na druhej strane, najrýchlejšie rástli výdavky na bývanie o 6,3 %.⁷⁾

1.5 PRODUKTIVITA PRÁCE NA ZAMESTNANCA

Ukazovateľ vyjadruje objem úžitkových hodnôt vytvorených prácou jedného zamestnanca za určitý čas a je významným ukazovateľom ekonomickej efektívnosti podnikov. Čím vyššia je produktivita práce, tým efektívnejšia je činnosť ekonomických subjektov. Je to podiel HDP v PKS a počtu zamestnancov podľa metodiky ESA 2010 s cieľom podať celkový obraz produktivity národných ekonomík vo vzťahu k priemeru EÚ.

Tabuľka 5: Produktivita práce

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota (rok)	Hodnota za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
Produktivita práce (EÚ 27=100) podľa ESA 2010	Eurostat	PKS/ zamestnanca	80,0 (2008)	75	84*	92*

* EÚ SAV – kvalifikované odhady bez zohľadnenia brexitu

Prameň:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tec00116&language=en>

Súčasný oficiálne štatistické údaje sú značne deformované transfermi v rámci nadnárodných spoločností ovplyvňujúcimi výšku zisku zdaňovaného v SR. Produktivita práce (HDP na zamestnanca) v roku 2020 klesla medziročne v porovnaní s predchádzajúcim rokom z 76,2 %⁵⁾ na 75 % hodnoty indexu. To znamená, že cieľová hodnota 84 % ani v aktuálne sledovanom období nie je dosiahnutá. Takýto postupný pokles môže prispievať k ďalšiemu rastu cien a ku znižovaniu konkurencieschopnosti ekonomiky. Nízka produktivita je spôsobená alokačnou a technickou neefektívnosťou.

1.6 EMISIE SKLENÍKOVÝCH PLYNOV

Ukazovateľ vyjadruje množstvo skleníkových plynov prepočítané na emisie CO₂ vypustené do ovzdušia za sledované obdobie.

Tabuľka 6: Množstvo emisií skleníkových plynov v sektoroch mimo ETS

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota (rok)	Hodnota za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
Množstvo emisií skleníkových plynov v sektoroch mimo ETS	MŽP SR	percentuálna zmena voči roku 2005	-24,4 (2014)	-18,3 (2018)*	max +13* *	-12***

* Hodnota za roky 2019 a 2020 bola ku dňu vypracovania materiálu nedostupná

** Cieľová hodnota národného cieľa podľa stratégie Európa 2020 (referenčný rok 1990)

*** Cieľová hodnota podľa implementačného dokumentu Európskej únie Parížskej dohody (referenčný rok 2005)¹⁰⁾

Prameň: Ministerstvo životného prostredia SR

V roku 2020 (vďaka nižšej HDP ako je 90 % priemeru EÚ 27 mohla SR vypustiť o 13 % viac emisií než v roku 2005. Kvôli pristúpeniu k cieľom Parížskej dohody z 12. decembra 2015 však zároveň musí znížiť vypúšťanie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 12 % oproti roku 2005. V roku 2018 SR znížila emisie o 18,3 %, a tým splnila už aj cieľ za rok 2030.

1.7 PODIEL ENERGIE Z OBNOVITEĽNÝCH ZDROJOV ENERGIE NA HRUBEJ KONEČNEJ ENERGETICKEJ SPOTREBE

Ukazovateľ vyjadruje podiel obnoviteľných zdrojov energie v konečnej energetickej spotrebe vrátane spotreby elektriny a tepla zo strany energetických odvetví, ktoré sa zaoberajú výrobou elektriny a tepla, vrátane strát elektriny a tepla počas distribúcie a prenosu. Cieľom je priblížiť sa priemeru EÚ 27 a zvýšiť podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie.

Tabuľka 7: Podiel obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota (rok)	Hodnota za rok 2020	Cieľová hodnota / Rok	
					2020	2030
Podiel obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe	Eurostat	percentuálny podiel na konečnej spotrebe energie	10,1 (2013)	16,9 (2019)*	14**	32***

* Hodnota za rok 2020 bola ku dňu vypracovania materiálu nedostupná

** Národný záväzok pre stratégiu Európa 2020.

*** Hodnota platí pre celú EÚ podľa revízie smernice o podpore obnoviteľných zdrojov.¹¹⁾

Prameň:

http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_31&plugin=1

Kým priemerná hodnota podielu obnoviteľných zdrojov energie v EÚ 27 je 18,9 %, SR dosiahla v roku 2019 16,9 %, čo je oproti predošlému roku⁵⁾ nárast o 5 pb. Národný cieľ pre SR v rámci stratégie Európa 2020 stanovuje, že do roku 2020 bude dosahovať podiel obnoviteľných zdrojov energie 14 %. Vzhľadom na aktuálne dostupné dáta za rok 2019 môžeme konštatovať, že stanovená hodnota je ku dňu vypracovania tohto materiálu prekročená.

ZÁVERY:

- SR v roku 2020 dosiahla 71 % priemeru EÚ 27 v HDP na obyvateľa v PKS, čo je výrazne nižšie než cieľová hodnota 83 % na rok 2020 stanovená v rámci Aktualizovanej Národnej stratégie,
- v roku 2020 sa rast HDP oproti priemernému tempu 3,0 % v období rokov 2010 - 2019 prepadol na negatívnu hodnotu (-) 4,8 %, čím reálny stav ďaleko zaostáva za cieľovou hodnotou 5,5 % stanovenou v Aktualizovanej Národnej stratégii,

¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/clima/policies/effort_en.

¹¹⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180614IPR05810/energy-new-target-of-32-from-renewables-by-2030-agreed-by-meps-and-ministers> .

- hodnota tvorby hrubého fixného kapitálu za rok 2020 dosiahla 16 % HDP, čo je omnoho menej ako cieľová hodnota 26 % HDP stanovená v roku 2014,
- hrubé disponibilné príjmy domácnosti na obyvateľa sú v roku 2020 vyššie, ako je cieľová hodnota 15,86 PKS/obyvateľa stanovená v rámci Aktualizovanej Národnej stratégie,
- produktivita práce (v HDP na zamestnanca, EÚ 27=100) v roku 2020 dosiahla 75 % priemeru EÚ 27, čo je výrazne menej, ako predpokladaná cieľová hodnota 84 % z roku 2014,
- v roku 2018 SR znížila emisie o 18,3 % a tým spĺňala už aj cieľ za rok 2030 stanovený v rámci Aktualizovanej Národnej stratégie,
- podielom obnoviteľných zdrojov energie na úrovni 16,9 % SR prekračuje cieľ 14% stanovený v roku 2014.

2. VÝSLEDKY REGIONÁLNEJ POLITIKY NA ÚROVNI VYŠŠÍCH ÚZEMNÝCH CELKOV V NADVÄZNOSTI NA CIELE STRATÉGIE EURÓPA 2020

Aktualizovaná Národná stratégia definovala hlavné ciele a ich indikátory vo vzťahu ku stratégii Európa 2020, ktoré majú byť sledované na úrovni NUTS 3 t. j. na úrovni kraja.

2.1 MIERA ZAMESTNANOSTI

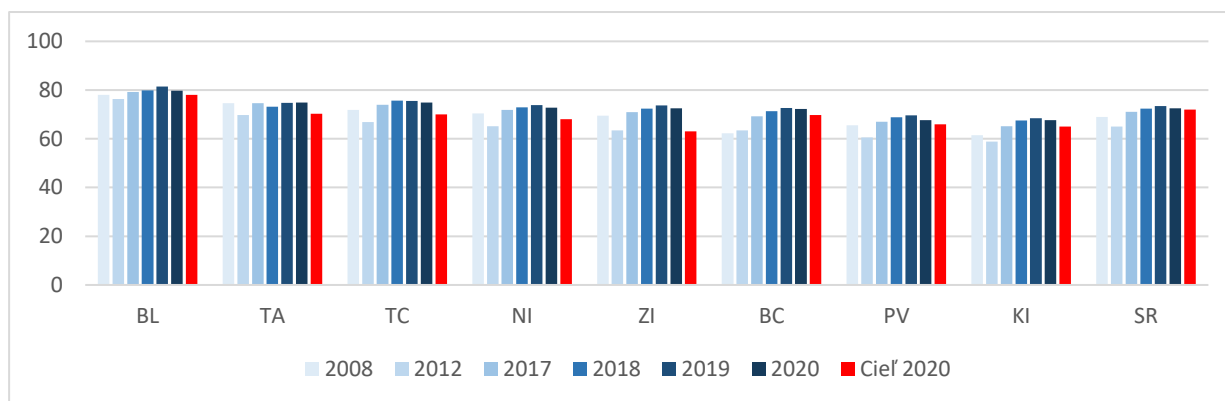
Ukazovateľ uvádza podiel obyvateľov kraja v aktívnom veku, ktorí v sledovanom období pracovali za mzdu po dobu aspoň jednej hodiny voči celkovému počtu obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov.

Tabuľka 8: Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov podľa VZPS

		BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Miera zamestnanosti (20-64, %)	2008	78,0	74,6	71,8	70,4	69,5	62,2	65,5	61,5	68,9
	2012	76,3	69,7	66,8	65,1	63,4	63,4	60,6	58,8	65,0
	2017	79,2	74,6	73,9	71,9	70,9	69,2	67,0	65,1	71,1
	2018	79,9	73,2	75,6	72,9	72,4	71,3	68,8	67,5	72,4
	2019	81,4	74,7	75,5	73,8	73,7	72,6	69,6	68,4	73,4
	2020	79,8	74,9	74,9	72,8	72,5	72,2	67,7	67,6	72,5
Cieľ za kraj /SR	2020	78,0	70,3	70,0	68,0	63,0	69,7	66,0	65,0	72,0

Prameň: ŠÚ SR, VZPS

Graf 1: Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 20-64 rokov podľa VZPS

Medzi jednotlivými kraji sa miera zamestnanosti za rok 2020 výrazne líši a to od 67,6 % v Košickom kraji až po 79,8 % v Bratislavskom kraji. Dosiahnuté výsledky v regiónoch v danom roku nezaostávali za stanovenými cieľmi. Miera zamestnanosti na úrovni SR klesla o 0,9 pb. Z regionálneho hľadiska, v roku 2020 bolo v priemere za mesiac najviac voľných pracovných miest v Bratislavskom kraji (22 174) a v Nitrianskom kraji (11 916). Najmenej voľných pracovných miest bolo v Košickom kraji (4 280). Od apríla 2020 sa vo vývoji počtov uchádzačov o zamestnanie a miery evidovanej nezamestnanosti začali prejavovať následky pandémie koronavírusu, kedy sa počty uchádzačov o zamestnanie a miery evidovanej nezamestnanosti dostali na úroveň roku 2017.¹²⁾

¹²⁾ <https://www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/nezamestnanost-aprili-ovplyvnila-pandemia.html>.

Zo správ samosprávnych krajov vyplýva, že prioritou v oblasti zvyšovania zamestnanosti je rozvoj kľúčových kompetencií pre trh práce, rozvoj zručností žiadaných trhom práce prostredníctvom celoživotného vzdelávania a prepojenie stredoškolského vzdelávania s praxou. Cieľom projektov preto bola inovácia vzdelávania za účelom zabezpečenia rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu spolu s vytvorením prostredia pre zlepšenie študijných výsledkov v rámci prípravy na ďalšie štúdium. Ako jedna z priorit bola uvádzaná aj aktívna podpora existujúcich sociálnych podnikov a schéma podpory pre vznik sociálnych podnikov. Postupnou transformáciou regiónu Horná Nitra prechodom od ťažby uhlia na iné ekonomické činnosti s dôrazom na diverzifikáciu bude zabezpečený plynulý prechod pracovnej sily z odvetvia baníctva do iných odvetví prostredníctvom projektu Podpora zamestnateľnosti v regióne Horná Nitra.

Nadmerná administratívna záťaž a nízke povedomie o zákone č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a jeho možnostiach pre samosprávy a podnikateľov, boli identifikované ako ďalšia z prekážok. MPSVR SR v roku 2020, podľa § 7 ods. 4 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, priznalo štatút registrovaného sociálneho podniku v počte 196 subjektom. Od prijatia predmetnej legislatívy t. j. od mája 2018 ku dňu 14. októbra 2021 priznalo MPSVR SR štatút registrovaného sociálneho podniku spolu v počte 429 subjektom. Zo 429 registrovaných sociálnych podnikov sú zriaďovateľskej pôsobnosti samospráv, obcí a miest v počte 101 registrovaných sociálnych podnikov. MPSVR SR prostredníctvom Implementačnej agentúry MPSVR SR implementuje od septembra 2018 do septembra 2022 Národný projekt „Inštitút sociálnej ekonomiky“, ktorého hlavným cieľom je vytvorenie a pilotné overenie fungovania podpornej infraštruktúry sociálnej ekonomiky. V rámci aktivít projektu je otvorených 7 regionálnych centier sociálnej ekonomiky v územnej pôsobnosti každého samosprávneho kraja, ktoré spolu so zastúpením v Bratislave, zvyšujú povedomie o sociálnej ekonomike, koordinovane poskytujú záujemcom a potenciálnym subjektom sociálnej ekonomiky informácie o sociálnom podnikaní, informujú o zákone o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a taktiež usmerňujú a poskytujú nevyhnutnú pomoc a podporu pri rozbehu novovznikajúcim sociálnym podnikom. Kľúčovou úlohou regionálnych centier je bezplatne poskytovať prvotné všeobecné informácie širokej verejnosti v lokálnom prostredí, vyhľadávať potenciálnych záujemcov a motivovať ich k zakladaniu sociálnych podnikov s cieľom zvýšenia regionálnej zamestnanosti ako i následnej udržateľnosti. Realizácia projektu má vytvoriť priestor pre sociálne orientovanú ekonomiku ako integrálnu súčasť verejnej ekonomiky spoločnosti. Prostredníctvom uvedeného projektu sa v priebehu roka 2020 napriek pandemickej situácii podarilo realizovať tri odborné semináre určené primárne samosprávam a registrovaným sociálnym podnikom. Celkový počet účastníkov bol 209 a z toho bolo v počte 65 zástupcov samospráv, obcí a miest.“

2.2 VÝDAVKY NA VÝSKUM A VÝVOJ

Ukazovateľ je percentuálnym podielom výdavkov na HDP na úrovni jednotlivých krajov. Regionálna samospráva nemá priamy dosah na riadenie výsledkov na akademickej pôde, ale môže pomôcť zlepšovať podmienky a aktivizovať spoluprácu medzi relevantnými partnermi.

Tabuľka 9: Výdavky na výskum a vývoj, podiel na HDP

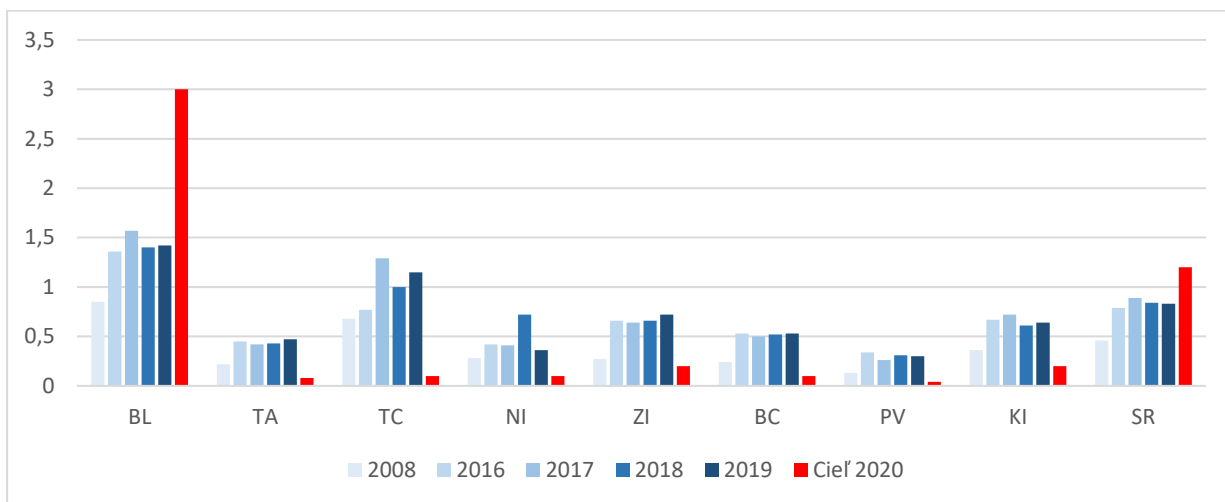
Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Výdavky na výskum a vývoj (% HDP) *	2008	0,85	0,22	0,68	0,28	0,27	0,24	0,13	0,36	0,46
	2016	1,36	0,45	0,77	0,42	0,66	0,53	0,34	0,67	0,79
	2017	1,57	0,42	1,29	0,41	0,64	0,50	0,26	0,72	0,89

	2018	1,40	0,43	1,00	0,72	0,66	0,52	0,31	0,61	0,84
	2019	1,42	0,47	1,15	0,36	0,72	0,53	0,30	0,64	0,83
Cieľ za kraj /SR	2020	3,00	0,08	0,10	0,10	0,20	0,10	0,04	0,20	1,20

*Údaje za rok 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

Prameň: ŠÚ SR

Graf 2 :Výdavky na výskum a vývoj, podiel na HDP

Výdavky na výskum a vývoj v samosprávnych krajoch, ako aj v celej SR sú previazané s externými zdrojmi a efektivitou ich čerpania. Napriek dosiahnutiu cieľových hodnôt v regiónoch je nutné konštatovať, že úroveň výdavkov na výskum a vývoj vynaložená na území SR je nedostatočná.

Pretrvávajú nízka miera výdavkov na zmluvný výskum a vývoj, prepojenie kapacít s podnikateľskou praxou je nedostatočné, rizikom pre plnenie ukazovateľa je skutočnosť, že hlavným zdrojom financovania aktivít (vrátane rozvoja infraštruktúry) sú zdroje EŠIF, pričom navyše pretrvávajú problémy v efektívnej realizácii a absenteje reálna podpora regionálneho inovačného ekosystému.

Ako závažné prekážky boli identifikované aj príliš komplexné a neprehľadné inštitucionálne zriadenie v oblasti podpory vedy, výskumu a inovácií (veľké množstvo rôznych podporných programov a podporných agentúr), nedostatok centralizovaných informácií o podpore vedy, výskumu a inovácií, komplexné a byrokraticky náročné postupy pri podávaní žiadostí a implementácii projektov z EÚ zdrojov (OP VaI, t.j. OP II časť výskum a inovácie).

2.3 MIERA VYSOKOŠKOLSKY VZDELANEJ POPULÁCIE

Ukazovateľ je podielom absolventov vysokoškolského štúdia vo veku 30 až 34 rokov na celkovom počte obyvateľov rovnakej vekovej skupiny. Keďže miera vysokoškolsky vzdelanej populácie sa monitoruje iba v rámci sčítania obyvateľstva a domácností, údaje medzi jednotlivými sčítaniami vychádzajú z kvalifikovaných odhadov z VZPS.

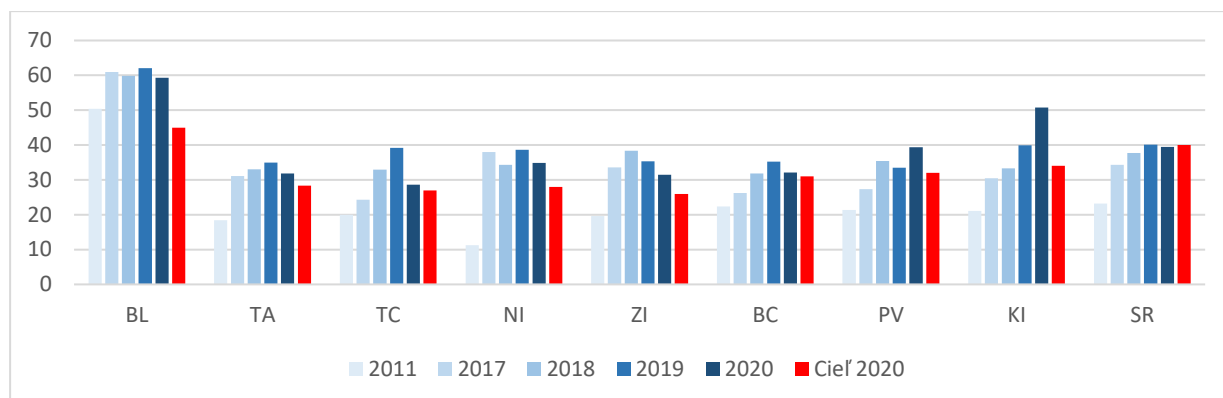
Tabuľka 10: Odhad miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 rokov (v %) podľa VZPS

Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Podiel vysokoškolsky	2011	50,4	18,4	20,0	11,3	19,6	22,4	21,4	21,1	23,2
	2017	61,0	31,1	24,3	38,0	33,6	26,2	27,3	30,5	34,3

vzdelanej populácie, 30-34 rokov	2018	59,9	33,0	32,9	34,3	38,4	31,8	35,4	33,3	37,7
	2019	62,1	35,0	39,2	38,6	35,3	35,2	33,5	39,9	40,1
	2020	59,3	31,8	28,6	34,9	31,5	32,1	39,4	50,8	39,5
Cieľ za kraj /SR	2020	45,0	28,3	27,0	28,0	26,0	31,0	32,0	34,0	40,0

Prameň: ŠÚ SR, VZPS

Graf 3: Odhad miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 rokov (v %)

Národný cieľ (40 %) sa mohol v počiatočnom období javiť ako ambiciózny. Napriek jeho prekročeniu vo väčšine regiónov je však dôležité zabrániť devalvácii kvality vysokoškolského vzdelania. Pre rozvoj regiónov sú dôležité aj odbory stredného školstva, a to predovšetkým s orientáciou na odbory požadované na trhu práce.

Celoslovenský priemer miery vysokoškolsky vzdelanej populácie je výrazne ovplyvňovaný Bratislavským krajom, v ktorom sa sústreďuje ľudský kapitál z celej SR. Na druhej strane vysokoškolsky vzdelaná populácia vo väčšej miere odchádza z ekonomicky menej rozvinutých regiónov ako je Banskobystrický kraj a Prešovský kraj. Značný medzročný prepád cieľových hodnôt z predposledného sledovaného obdobia sa vyrovnal v Trenčianskom kraji.

Lokálna a regionálna samospráva je prirodzeným partnerom vysokých škôl, avšak formy a rozsah spolupráce s vysokými školami sa významne líšia. Vysoké školy v samosprávnych krajoch sa snažia reagovať na potreby trhu práce tým, že postupne prispôbujú študijné programy. Problémom je však dlhodobý proces akreditácie. Výrazne absentujú najmä technicky orientované odbory v oblasti strojárstva, stavebníctva a IT.

2.4 POPULÁCIA OHROZENÁ CHUDOBOU A SOCIÁLNYM VYLÚČENÍM

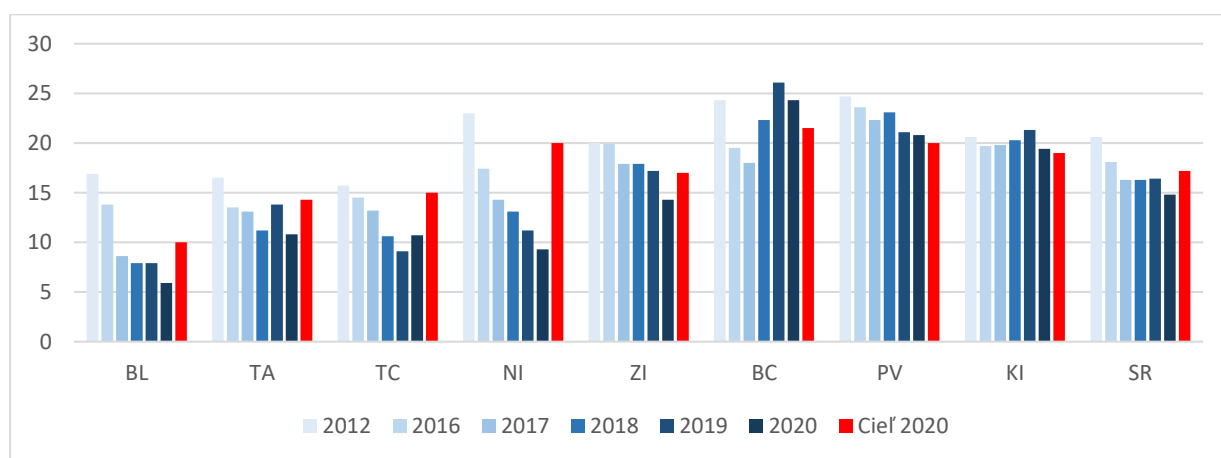
Ukazovateľ je podielom súčtu ľudí, ktorí sú v riziku chudoby (po sociálnych transferoch) a/alebo sú závažne materiálne deprimovaní a/alebo žijú v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce a celkovej populácie.

Tabuľka 11: Populácia v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (% populácie) podľa zisťovania EU SILC

Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Populácia ohrozená chudobou alebo sociálnym vylúčením (v %)	2012	16,9	16,5	15,7	23,0	20,0	24,3	24,7	20,6	20,6
	2016	13,8	13,5	14,5	17,4	19,9	19,5	23,6	19,7	18,1
	2017	8,6	13,1	13,2	14,3	17,9	18,0	22,3	19,8	16,3
	2018	7,9	11,2	10,6	13,1	17,9	22,3	23,1	20,3	16,3
	2019	7,9	13,8	9,1	11,2	17,2	26,1	21,1	21,3	16,4
	2020	5,9	10,8	10,7	9,3	14,3	24,3	20,8	19,4	14,8
Cieľ za kraj /SR	2020	10,0	14,3	15,0	20,0	17,0	21,5	20,0	19,0	17,2

Prameň: ŠÚ SR, EU SILC

Graf 4: Populácia v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (% populácie)

Podľa zisťovania EU SILC bolo v roku 2020 v SR ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením 14,8 % obyvateľov, čo predstavuje necelých 800 tisíc ľudí. Najviac chudobou ohrozených ľudí je v Banskobystrickom kraji a Prešovskom kraji, ktoré spolu s Košickým krajom nedosiahli svoje stanovené ciele. Situácia sa vo všetkých krajoch s výnimkou Trenčianskeho kraja medziročne zlepšila, no vzhľadom na súčasnú situáciu spojenú s pandémiou koronavírusu sa počet ľudí v materiálnej deprivácii môže postupne zvyšovať.

Hranica chudoby je odvodená od mediánového príjmu v krajine. Hranica chudoby je príjem 406 € mesačne pre jednočlennú domácnosť. Pri domácnosti s dvoma dospelými a dvoma deťmi do 14 rokov je to 853 € mesačne.

Problém populácie ohrozenej chudobou sa týka najmä krajov, v ktorých sa nachádzajú najmenej rozvinuté okresy, ale aj v Žilinského kraja. Celkový trend má klesajúci charakter najmä vďaka zlepšujúcemu makroekonomickému vývoju.

Najmenej chudobou ohrození sú ľudia v Bratislavskom kraji 5,9%, pod celoslovenským priemerom sú regióny Nitrianskeho kraja 9,3%, Trnavského kraja 10,8%, Trenčianskeho kraja 10,7 % a Žilinského kraja 14,3 %.

Ako hlavné prekážky boli na úrovni samosprávnych krajov SR uvedené slabá motivácia zo strany zamestnávateľov zamestnávať ľudí so zdravotným postihnutím, slabá podpora sociálneho podnikania, nízka dostupnosť bývania spôsobená rastom cien nehnuteľností a nedostatočnou ponukou nájomného bývania, nedostatočná komplexnosť poskytovaných služieb v sociálnej oblasti a chýbajúci screening

populácie ohrozenej sociálnym vylúčením. Podľa štatistických údajov MPSVR SR k 30. septembru 2021 registrované sociálne podniky zamestnávajú celkovo v počte 4 064 zamestnancov. Z toho sú znevýhodnené osoby v počte 2 754 a zraniteľné osoby v počte 40. Zo znevýhodnených osôb sú zamestnancami registrovaných sociálnych podnikov znevýhodnené osoby so zdravotným postihnutím, t. j. osoby uznané za invalidné a osoby neuznané za invalidné, ale ktoré majú dlhodobé zdravotné postihnutie znižujúce ich telesné, duševné a zmyslové schopnosti, spolu v počte 2 334.

2.5 REGIONÁLNY HDP

Ukazovateľ je nástrojom medzinárodného a vnútroštátneho porovnávania ekonomickej výkonnosti a slúži aj na vyjadrenie regionálnych disparít. HDP predstavuje základný makroekonomický ukazovateľ, ktorý slúži na meranie celkovej ekonomickej výkonnosti.

Tabuľka 12: Regionálny HDP podľa PKS (v mil. PKS)

Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Regionálny HDP (v mil. PKS)*	2008	26 540	11 673	9 902	10 793	11 019	8 875	8 547	11 677	99 025
	2016	32 243	12 542	10 094	11 850	12 306	9 675	10 237	12 899	111 846
	2017	32 251	12 466	9 787	12 009	12 225	9 773	10 196	13 695	112 402
	2018	33 384	13 009	10 406	11 886	12 675	10 188	11 157	13 835	116 539
	2019	33 505	13 769	10 300	12 625	13 538	10 383	11 118	13 980	119 218
Cieľ za kraj /SR	2020	32 455	12 000	10 000	12 000	12 000	9 500	10 000	12 500	110 455

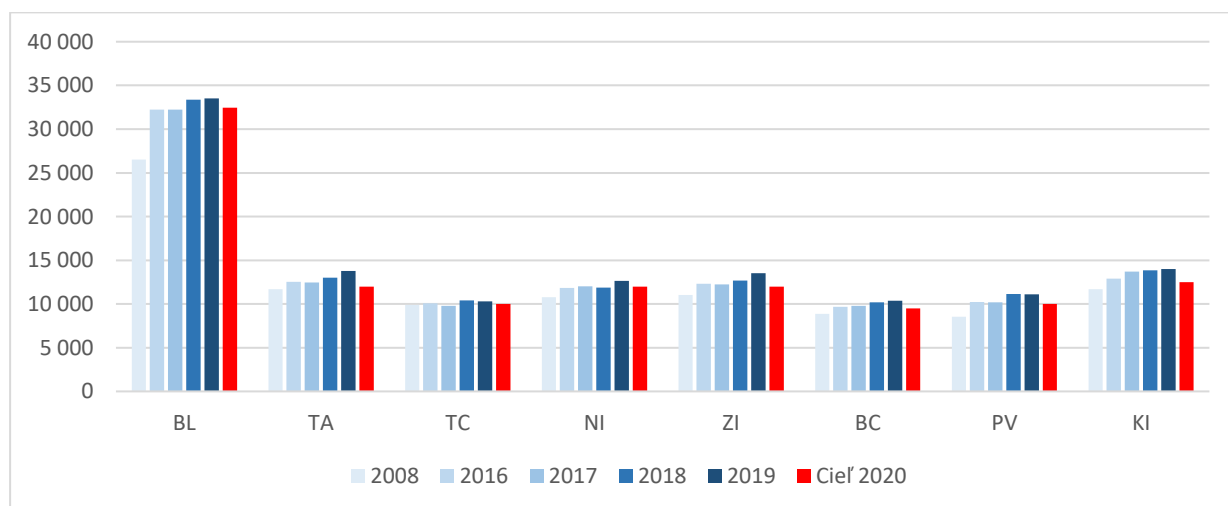
** Cieľová hodnota pre SR nie je stanovená.

Prameň: ŠÚ SR

* Údaje sú za rok 2018 a 2019 predbežné, vybilancované na základe výpočtu Eurostatu.

Prameň: ŠÚ SR

Graf 5: Regionálny HDP podľa PKS (v mil. PKS)

Na krajskej úrovni je vývoj HDP dlhodobo nerovnomerný. Regiónom s najnižším HDP podľa PKS v roku 2019 bol Trenčiansky kraj, avšak pri prepočte na obyvateľa bolo najnižšie HDP podľa PKS v Prešovskom kraji. Dlhodobo najsilnejší je Bratislavský kraj, pričom je nutné podotknúť, že tieto výsledky sú skreslené faktom, že viaceré podniky udávajú celkové ekonomické údaje s adresou sídla organizácie a neberú do úvahy územnú príslušnosť jednotlivých prevádzok.

Napriek faktu, že na základe aktuálne dostupných údajov sú stanovené ciele považované za dosiahnuté, samosprávne kraje konštatujú pomalú reakciu na dôsledky pandémie koronavírusu v oblasti podnikania, ako aj na nastupujúce trendy (Industry 4.0, autonómne systémy, umelá inteligencia), či slabý dôraz na produkciu s vyššou pridanou hodnotou.

Na vývoj ukazovateľa HDP má pozitívny vplyv pokračovanie ekonomického rastu a investície zo strany podnikateľského sektora a domácností. Pre budúce obdobia, vzhľadom na aktuálnu situáciu, bude potrebné pripraviť podporné programy a krízové scenáre zamerané na oživenie, stabilizáciu a modernizáciu ekonomiky. Ako hlavné prekážky boli identifikované nedostatok kapitálu do rozvoja výroby s vyššou pridanou hodnotou, nedostatočná kvalita existujúcej cestnej siete a chýbajúca nadradená infraštruktúra, ako aj absencia kvalifikovanej pracovnej sily v menej rozvinutých okresoch.

2.6 PODIEL ZHODNOCOVANÉHO KOMUNÁLNEHO ODPADU

Ukazovateľ je vyjadrený ako percentuálny podiel triedeného odpadu z celkového objemu odpadu.

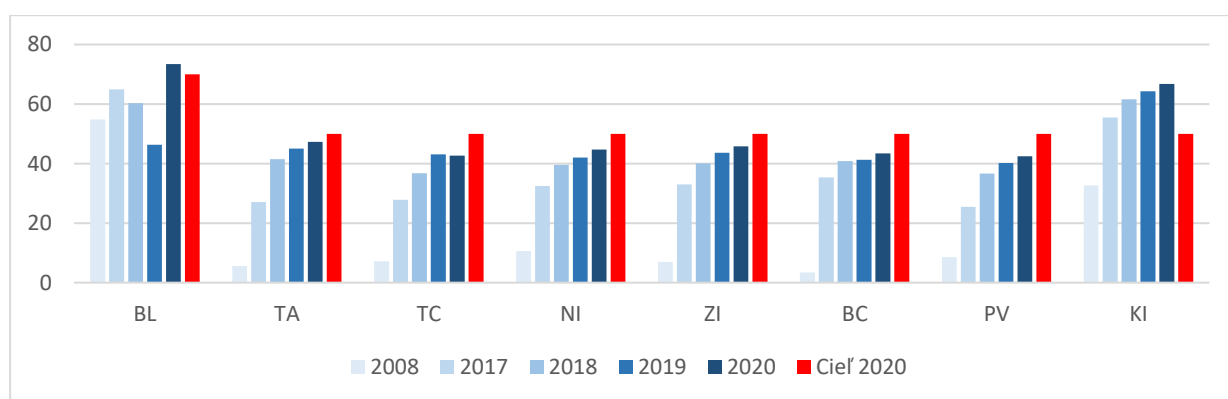
Tabuľka 13: Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu (v %)

Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (v %)	2008	54,86	5,58	7,16	10,57	7,01	3,38	8,54	32,67	17,80
	2017	64,94	27,04	27,84	32,47	32,98	35,33	25,43	55,49	38,54
	2018	60,33	41,44	36,71	39,56	40,09	40,86	36,65	61,61	44,89
	2019	46,36	45,02	43,08	42,05	43,64	41,23	40,16	64,26	45,62
	2020	73,45	47,25	42,65	44,71	45,73	43,46	42,49	66,76	51,44
Cieľ za kraj /SR	2020	70,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	**

** Cieľová hodnota pre SR nie je stanovená.

Prameň: ŠÚ SR

Graf 6: Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu (v %)

V prípade Bratislavského kraja a Košického kraja boli stanovené ciele splnené. Prepád podielu zhodnocovaného komunálneho odpadu z celkového komunálneho odpadu v Bratislavskom kraji za rok 2019 výrazne klesol z dôvodu generálnej opravy turbogenerátora, čím došlo k spaľovaniu odpadu bez energetického zhodnocovania odpadu. Pri ostatných krajoch pozorujeme kontinuálny vývoj a medziročné zlepšenia hodnôt, no stanovené ciele napriek tomu v roku 2020 neboli dosiahnuté.

Samosprávne kraje aj v roku 2020 poskytovali finančnú podporu realizácie zberných dvorov a

iných zariadení slúžiacich na zhodnocovanie odpadov, ako aj podporu zefektívňovania existujúcich systémov triedeného zberu komunálnych odpadov v sídlach.

Dôležitými aspektmi dosahovania stanovených cieľov boli identifikované informovanie o existujúcich zariadeniach na zber a zhodnocovanie odpadov, ako aj informovanie o triedenom zbere odpadov. Rozvojovým faktorom sú najmä zdroje z OP KŽP a zlepšovanie kapacít na spracovanie a zhodnocovanie odpadu.

Zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, aj napriek viacerým novelizáciám, neprispel k vyriešeniu viacerých pretrvávajúcich problémov v oblasti odpadového hospodárstva. Medzi hlavné identifikované prekážky patria nedopracované krajské plány odpadového hospodárstva, finančná náročnosť zavádzania systémov pre zhodnocovanie odpadov hlavne pre menšie sídla, ako aj nedostatočná podpora zavádzania technológií na zhodnocovanie odpadov vrátane biologického odpadu. Cieľom by malo byť aj predchádzanie vzniku odpadov a zníženie produkcie odpadov, minimalizovanie objemov skládkovaných odpadov a skvalitňovanie separačného procesu.

2.7 PODIEL OBYVATEĽOV NAPOJENÝCH NA VEREJNÚ KANALIZÁCIU A VEREJNÝ VODOVOD

Podiel obyvateľov napojených na verejný vodovod je percentuálnym podielom počtu obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov k celkovému počtu obyvateľov kraja.

Tabuľka 14: Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov (v %)

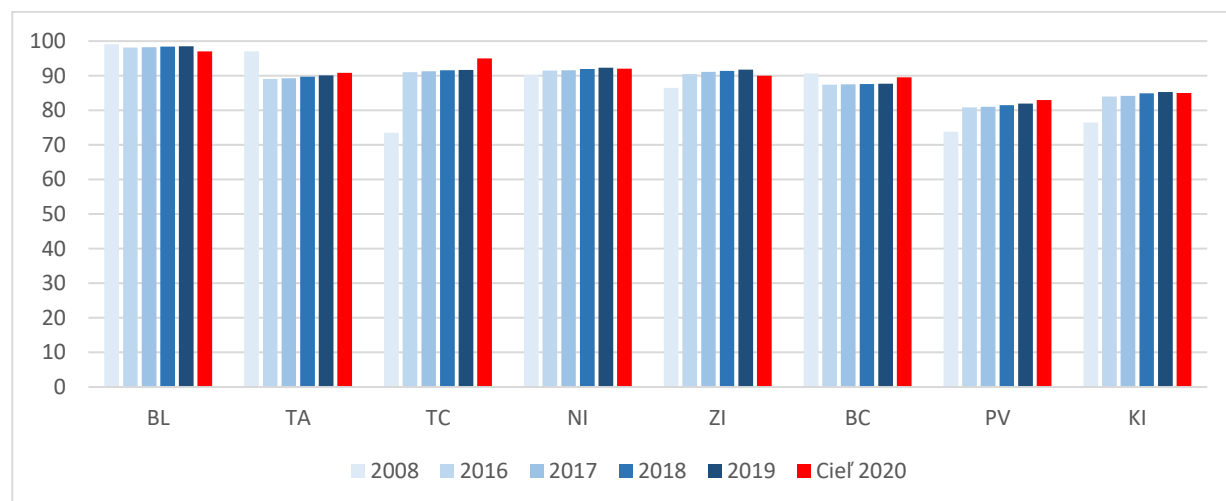
Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov (v %)*	2008	99,1	97,0	73,5	90,2	86,5	90,6	73,8	76,5	87,3
	2016	98,1	89,1	91,0	91,5	90,5	87,4	80,8	84,0	88,6
	2017	98,2	89,3	91,3	91,6	91,1	87,5	81,0	84,2	88,9
	2018	98,4	89,7	91,6	91,9	91,4	87,6	81,5	84,9	89,3
	2019	98,5	90,1	91,7	92,3	91,8	87,7	81,9	85,3	89,5
Cieľ za kraj /SR	2020	97,0	90,8	95,0	92,0	90,0	89,5	83,0	85,0	**

* Údaje za rok 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

** Cieľová hodnota pre SR nie je stanovená.

Prameň: ŠÚ SR

Graf 7: Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov (v %)

Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu je percentuálnym podielom obyvateľstva napojeného na verejné kanalizácie k celkovému počtu obyvateľov kraja.

Tabuľka 15: Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu (v %)

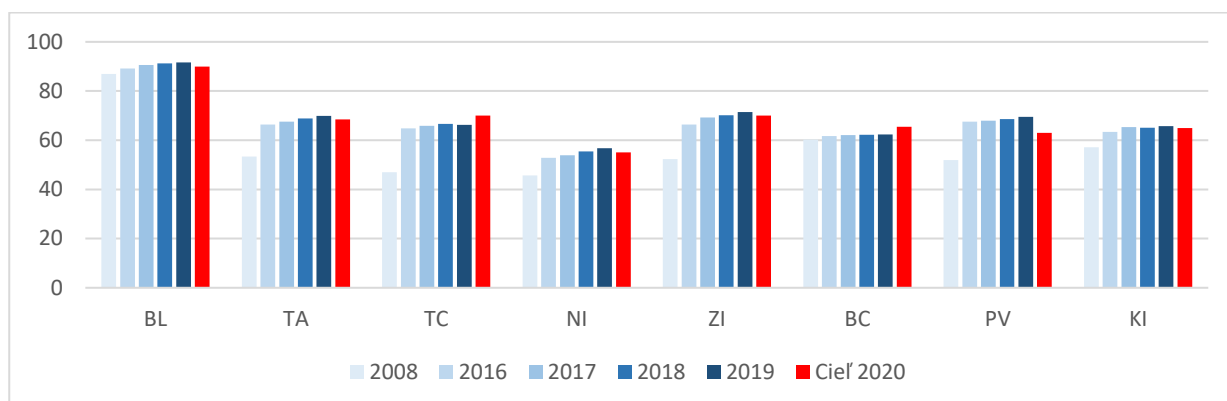
Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu (v%)*	2008	86,9	53,3	47,0	45,7	52,3	60,3	51,9	57,2	59,4
	2016	89,2	66,4	64,8	52,8	66,4	61,7	67,5	63,4	66,4
	2017	90,6	67,6	65,8	53,9	69,3	62,1	68,0	65,4	67,7
	2018	91,2	68,8	66,6	55,4	70,1	62,2	68,6	65,1	68,4
	2019	91,6	69,9	66,3	56,7	71,4	62,4	69,5	65,7	69,1
Cieľ za kraj /SR	2020	90,0	68,5	70,00	55,0	70,0	65,5	63,0	65,0	**

* Údaje za rok 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

** Cieľová hodnota pre SR nie je stanovená. Cieľom, podľa Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030) schválenej 21. februára 2019 uznesením vlády SR č. 87/2019, je zvýšiť mieru pripojenia obyvateľstva k čistiarniam odpadových vôd. Do roku 2030 dosiahnu aglomerácie s viac ako 2 000 ekvivalentnými obyvateľmi 100 % odvádzanie a čistenie odpadových vôd; a aglomerácie s nižším počtom ekvivalentných obyvateľov 50 % odvádzanie a čistenie odpadových vôd.

Prameň: ŠÚ SR

Graf 8: Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu (v %)

Zo štatistických údajov aj zo zaslaných správ o napĺňaní priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie za rok 2020 zo strany samosprávnych krajov vyplýva, že pri oboch vodohospodárskych ukazovateľoch dochádza k postupnému miernemu nárastu vo všetkých sledovaných krajoch.

Pozitívne sa prejavili investície z EŠIF a Environmentálneho fondu na podporu výstavby kanalizácií, čistiarní odpadových vôd a vodovodov, hoci celkový objem vyčlenených finančných prostriedkov nemohol pokryť dopyt. V praxi sa pozitívne ukázali aj efekty informačnej kampane v súvislosti s povinnosťou napojenia nehnuteľností na kanalizačnú sieť do roku 2021, pričom pre staršie obyvateľstvo to znamená investičné náklady pri modernizácii domácností. Jednotlivé územné samosprávy krajov majú presne zadefinovaný rozvoj siete verejných vodovodov a verejných kanalizácií v rámci záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie samosprávneho kraja a označujú ich ako dôležitú prioritu v pripravovaných Programoch hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja do roku 2030 a Integrovaných územných stratégiách samosprávneho kraja do roku 2030.

Ako ohrozenia v uvedenej oblasti sú uvádzané znižujúca sa kvalita a výdatnosť vodných zdrojov,

pokles hladiny podzemných vôd, zastaranosť existujúcich vodovodných sietí, straty pri distribúcii vody a vysoké náklady na výstavbu nových úsekov resp. modernizácie a rekonštrukcie sietí. Prekážkou pri dobudovávaní chýbajúcej infraštruktúry je legislatívne nedoriešená problematika povinnosti napojenia sa na novovybudované kanalizácie ako aj veľká roztrúsenosť a malá veľkosť časti sídiel v SR.

2.8 PRODUKCIA TUHÝCH EMISIÍ A OXIDU UHOĽNATÉHO

Ukazovateľ produkcie tuhých emisií vyjadruje množstvo vyprodukovaných tuhých častíc znečisťujúcich látok v tonách, ktoré vzniká spaľovaním tuhých palív, alebo niektorými priemyselnými technológiami.

Tabuľka 16: Produkcia tuhých emisií (v tonách)

Regióny NUTS 3 a NUTS 1	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Produkcia tuhých emisií (v tonách)*	2008	351,2	166,9	1 125,2	389,3	570,3	652,4	317,3	3 596,5	7 169,0
	2015	208,7	193,8	1 055,1	361,2	427,5	495,3	227,5	3 375,4	6 344,6
	2016	212,5	204,3	638,2	366,8	397,3	466,3	166,1	2 965,6	5 417,0
	2017	227,6	180,9	436,1	369,4	384,0	468,1	192,9	2 907,0	5 166,0
	2018	232,1	176,2	397,8	369,5	349,2	453,2	188,1	2 587,4	4 753,4
Cieľ za kraj /SR	2020	700,0	1 900,1	4 000,0	3 000,0	6 800,0	6 500,0	4 500,0	6 600,0	**

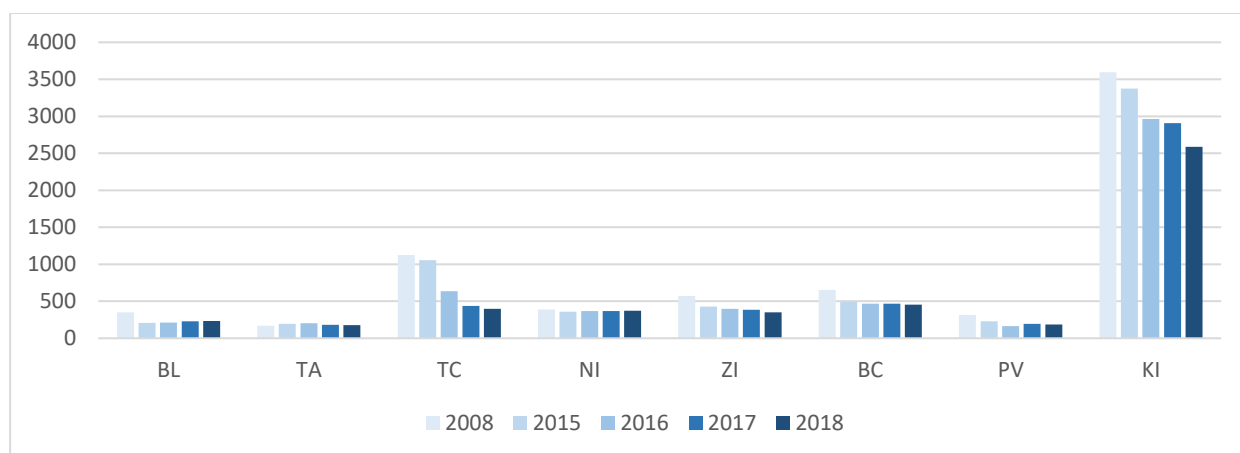
* V roku 2019 SHMÚ poskytli údaje (emisie za vybrané stacionárne zdroje znečisťovania bez domácností) za celý časový rad od roku 2001 a teda aj staré údaje boli revidované. Údaje sú rozdielne, oproti tým, ktoré posielali predtým, vrátane domácností

Prameň: SHMÚ

Emisie znečisťujúcich látok pre vybrané stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia z činností uvedených v prílohe č. 1 k vyhláške Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší v znení neskorších predpisov revidované za roky 2001-2018 podľa údajov platných k 15. marcu 2020 okrem emisií z lokálnych kúrenísk. Emisie sú alokované do okresu/kraja podľa výskytu zdroja znečisťovania ovzdušia a merné emisie sú prepočítané podľa rozlohy okresu na m².)

** Cieľová hodnota pre SR nie je stanovená.

Graf 9: Produkcia tuhých emisií (v tonách)

Vzhľadom na zmenu metodiky v zaznamenávaní a vykazovaní množstva produkcie tuhých emisií, nie je možné skonštatovať či boli pôvodne stanovené ciele dosiahnuté, keďže tie ráтали s väčším

objemom meraných emisií, vrátane emisií z jednotlivých domácností. Je však možné konštatovať, že množstvo emisií zo stacionárnych zdrojov znečisťovania medziročne klesá v Trenčianskom kraji, Žilinskom kraji, Banskobystrickom kraji a Prešovskom kraji. Objem vypustených emisií v Košickom kraji výrazne medziročne klesá, no nedosahuje mediánové hodnoty SR.

Pozitívnym javom v oblasti znižovania tuhých emisií a oxidu uhoľnatého bola ochota integrácie dopravných systémov v jednotlivých krajoch, obmedzovanie tranzitu ťažkej nákladnej dopravy, podpora budovania rýchlonabíjajúcich staníc pre elektromobily, a postupná implementácia dokumentov ako je Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, Akčný plán energetickej efektívnosti na roky 2017-2019 s výhľadom do roku 2020, koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby, Aktualizácia koncepcie využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov Slovenskej republiky do roku 2030, Strategický plán rozvoja dopravy Slovenskej republiky do roku 2030, a tiež Národný systém dopravných informácií.

Jednou z identifikovaných prekážok v tejto oblasti je pomalé zavádzanie zmien v priemysle súvisiacich so zmenou palivovej základne v prospech palív s lepšími kvalitatívnymi vlastnosťami, finančne náročné využívanie novších efektívnejších technológií, nárast spotreby energie v energeticky náročných odvetviach priemyslu. Chýba informovanosť širokej verejnosti najmä v obciach o používaní palív v malých zdrojoch znečistenia (vykurovanie rodinných domov v zimnom období). Veľká časť z emisií je vyprodukovaných z domácich vykurovacích zdrojov (uhlie, drevo). Uvedený predpoklad podporuje aj skutočnosť, že v dotknutých krajoch sú druhé najnižšie výdavky domácností na bývanie, vodu, plyn, elektrinu a iné palivá. K identifikovaným problémom patrí finančná náročnosť zmeny vykurovacej technológie, ale aj chýbajúca osвета a motivácia domácností či absencia plynových vedení.

K hlavným rozvojovým faktorom patria zvýšenie a sprísnenie environmentálnych požiadaviek, dostupnosť externých zdrojov na ekologizáciu výrobných a spracovateľských kapacít, podpora smerovaná do ekologizácie vykurovania (Zelená domácnostiam), osvetové kampane a podpora rozvoja nemotorovej dopravy (IROP).

Na znižovaní produkcie tuhých emisií sa nemalou mierou podieľa aj rozvoj cyklistickej dopravy. Zámerom je dosiahnuť uznanie cyklistickej dopravy ako rovnocenného druhu dopravy na krátke vzdialenosti a jej integráciu s ostatnými druhmi dopravy, zlepšenie vnímania cyklistov ako plnohodnotných účastníkov cestnej premávky.

ZÁVERY:

- medzi jednotlivými krajoimi sa miera zamestnanosti v roku 2020 výrazne líšila, a to od 67,6 % v Košickom kraji až po 79,8 % v Bratislavskom kraji, a každý samosprávny kraj prekročil svoje ciele, stanovené v Aktualizovanej Národnej stratégii,
- Bratislavský kraj dosiahol 1,4 % podiel výdavkov na výskum a vývoj na HDP čím sa dá konštatovať že nedosiahol svoj cieľ z roku 2014, zatiaľ čo Prešovský kraj a Nitriansky kraj dosiahli len 0,3 % podiel, no svoje ciele z roku 2014 prekonal, rovnako ako aj všetky ostatné samosprávne kraje okrem Bratislavského kraja,
- podiel vysokoškolsky vzdelaných osôb v populácii 30 až 34 ročných v Bratislavskom kraji dosiahol 59,3 %, v ostatných krajoch sa podiel pohyboval na úrovni 28,6 % (v Trenčianskom kraji) až 50,8 % v (Košickom kraji), svoj cieľ z roku 2014 prekročil každý zo samosprávnych krajov,
- najvyššia miera populácie ohrozenej chudobou alebo sociálnym vylúčením bola v Banskobystrickom kraji 24,3 %, Košickom kraji 19,4 % a Prešovskom kraji 20,8 %, po ktorých s odstupom nasledoval Žilinský kraj 14,3 %, rovnako je u každého samosprávneho kraja možné konštatovať, že ciele stanovené v roku 2014 sú prekročené v pozitívnom zmysle,

- podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu vo väčšine krajov rastie. V Bratislavskom a Košickom kraji došlo k prekročeniu stanovených cieľov z roku 2014. Ostatné samosprávne kraje neprekročili svoj stanovený cieľ,
- podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov v minulých rokoch stagnoval a líšil sa od 98 % pokrytia v Bratislavskom kraji po 82 % pokrytie v Prešovskom kraji, z údajov za rok 2019, je možné konštatovať, že svoje ciele z roku 2014 prekročil Bratislavský samosprávny kraj, Nitriansky samosprávny kraj, Žilinský samosprávny kraj a Košický samosprávny kraj, pri ostatných krajoch budú indikatívne údaje za rok 2020,
- podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu sa výrazne nezvýšil – najvyšší bol v Bratislavskom kraji, 91 %, kým v ostatných krajoch sa pohybuje medzi 55 % a 70 %, svoje stanovené ciele na základe údajov za rok 2019 nedosahovali už len Trenčiansky samosprávny kraj a Banskobystrický samosprávny kraj, indikatívne budú v prípade týchto dvoch krajov údaje za rok 2020,
- v SR došlo k výraznému poklesu produkcie tuhých emisií vo všetkých samosprávnych krajoch, aj keď výrazne vyššie hodnoty ako zvyšok SR reportuje Košický kraj (2587,4 ton). Vzhľadom na zmenu v metodike merania vypustených tuhých emisií nie je možné konštatovať, či ciele z roku 2014 boli dosiahnuté.

3. VYBRANÉ UKAZOVATELE PRE REGIÓNY NUTS 3 A 1

Aktualizovaná Národná stratégia uvádza aj špecifické ukazovatele bez stanovených cieľových hodnôt na rok 2020. Do tejto kategórie spadá šesť skupín ukazovateľov. Sú to:

- Demografické ukazovatele
- Sociálne ukazovatele
- Ukazovatele bytového fondu a technickej vybavenosti
- Ekonomické ukazovatele
- Ukazovatele organizačnej štruktúry hospodárstva
- Ukazovatele životného prostredia

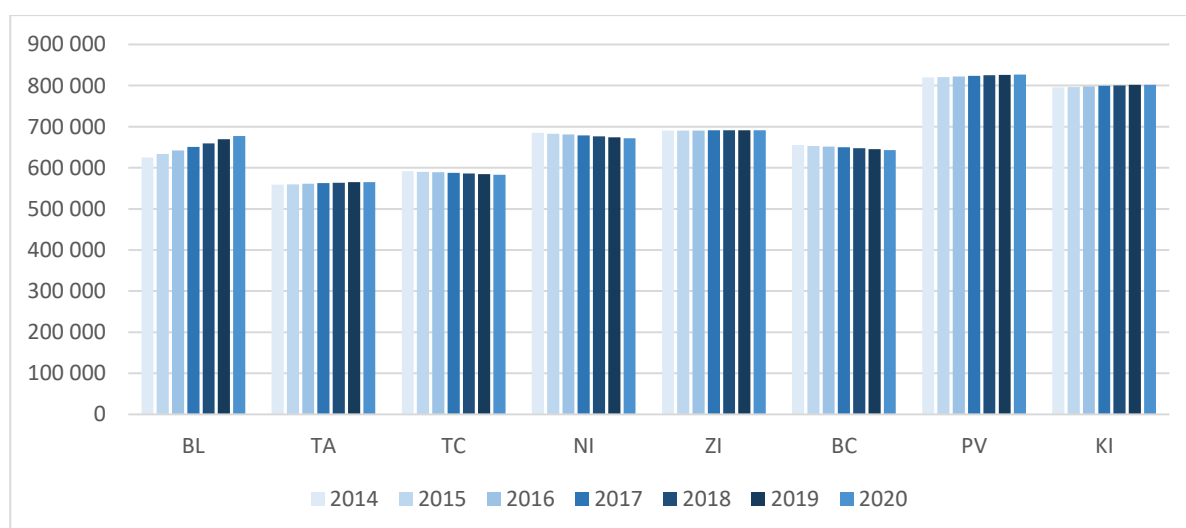
3.1 VYBRANÉ DEMOGRAFICKÉ UKAZOVATELE PRE REGIÓNY NUTS 3 A 1

Tabuľka 17: Počet obyvateľov

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	625 167	558 677	591 233	684 922	690 449	655 359	819 977	795 565	5 421 349
2015	633 288	559 697	589 935	682 527	690 434	653 024	820 697	796 650	5 426 252
2016	641 892	561 156	588 816	680 779	690 778	651 509	822 310	798 103	5 435 343
2017	650 838	562 372	587 364	678 692	691 023	649 788	823 826	799 217	5 443 120
2018	659 598	563 591	585 882	676 672	691 368	647 874	825 022	800 414	5 450 421
2019	669 592	564 917	584 569	674 306	691 509	645 276	826 244	801 460	5 457 873
2020	677 024	565 324	582 567	671 508	691 136	643 102	827 028	802 092	5 459 781

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 10: Počet obyvateľov

Od roku 2014 **sa počet obyvateľov SR zvýšil len o 0,7 %**, čiže 38 tisíc osôb, pričom vývoj sa výrazne líši v jednotlivých regiónoch. V súlade s demografickými prognózami¹³⁾ najväčší nárast počtu

¹³⁾ Napr. Šprocha, B. (ed.), 2019, Populačný vývoj v krajocho a okresoch Slovenska od začiatku 21. storočia, INFOSTAT – Inštitút informatiky a štatistiky.

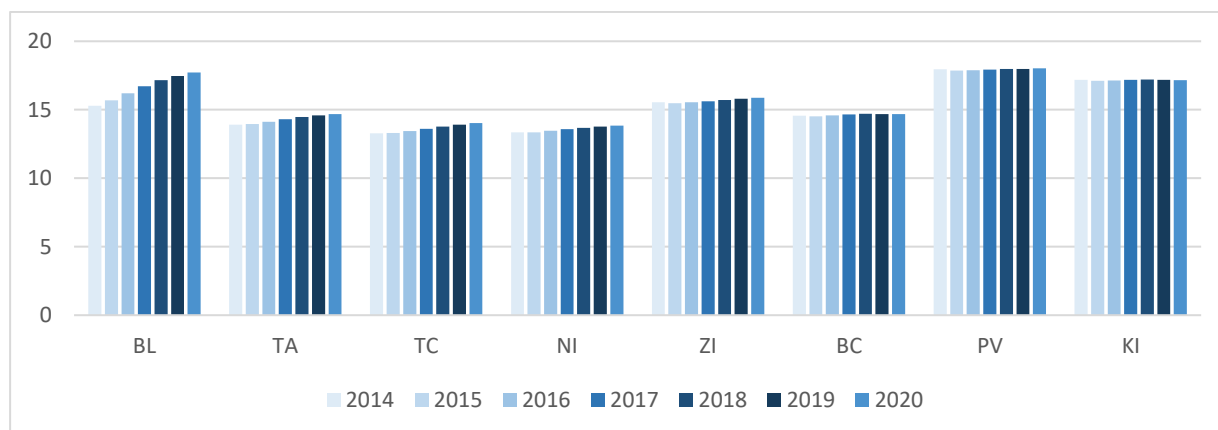
obyvateľov bol v Bratislavskom kraji (o 8,3 %, 51 tisíc osôb) a Trnavskom kraji (1,2 %, 6 tisíc osôb). Najväčší úbytok obyvateľstva bol v Nitrianskom kraji (2 %, 13 tisíc osôb), v Banskobystrickom kraji (1,9 %, 13 tisíc osôb) a v Trenčianskom kraji (1,5 %, 8 tisíc osôb).

Tabuľka 18: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 0-14 rokov (v %)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	15,28	13,91	13,29	13,36	15,55	14,57	17,96	17,19	15,31
2015	15,69	13,97	13,30	13,36	15,48	14,53	17,87	17,12	15,33
2016	16,21	14,12	13,44	13,46	15,54	14,59	17,88	17,14	15,46
2017	16,71	14,31	13,61	13,59	15,61	14,67	17,93	17,19	15,61
2018	17,16	14,48	13,78	13,68	15,72	14,71	17,97	17,21	15,74
2019	17,47	14,58	13,90	13,76	15,80	14,69	17,99	17,18	15,83
2020	17,73	14,68	14,02	13,83	15,87	14,69	18,02	17,16	15,90

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 11: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 0-14 rokov (v %)

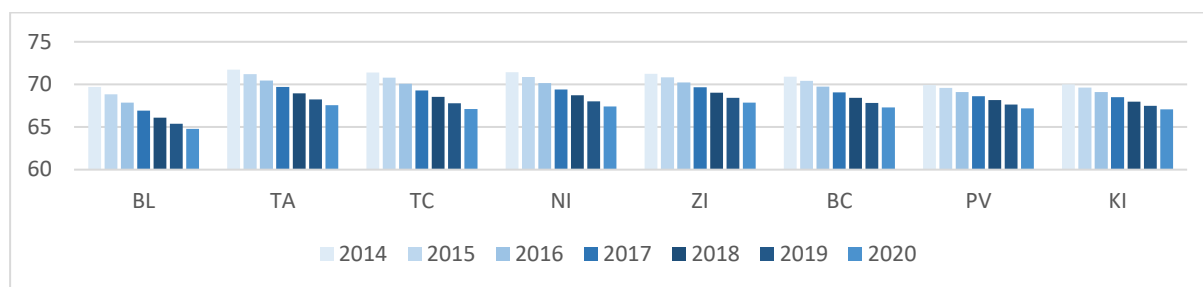
Za posledných päť rokov počet obyvateľov **vo veku 0-14 rokov** vzrástol najmä v Bratislavskom kraji, o 2 pb. Za ním bol Trnavský kraj s 1,5 pb. Nitriansky kraj, Trenčiansky kraj, Žilinský kraj a Prešovský kraj rovnako zaznamenali mierny nárast. Výnimkou bol Banskobystrický kraj a Košický kraj ktoré v posledných rokoch zaznamenávajú v rámci tohto indikátora pokles alebo stagnáciu.

Tabuľka 19: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 15-64 rokov (v %)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	69,69	71,74	71,38	71,42	71,25	70,89	69,92	70,00	70,73
2015	68,85	71,19	70,81	70,86	70,83	70,40	69,60	69,61	70,22
2016	67,86	70,45	70,08	70,17	70,23	69,73	69,12	69,09	69,55
2017	66,93	69,69	69,30	69,42	69,65	69,07	68,62	68,50	68,87
2018	66,08	68,96	68,54	68,73	69,04	68,41	68,15	67,97	68,22
2019	65,40	68,23	67,78	68,03	68,44	67,83	67,63	67,48	67,59
2020	64,77	67,57	67,11	67,42	67,87	67,29	67,17	67,06	67,03

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 12: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 15-64 rokov (v %)

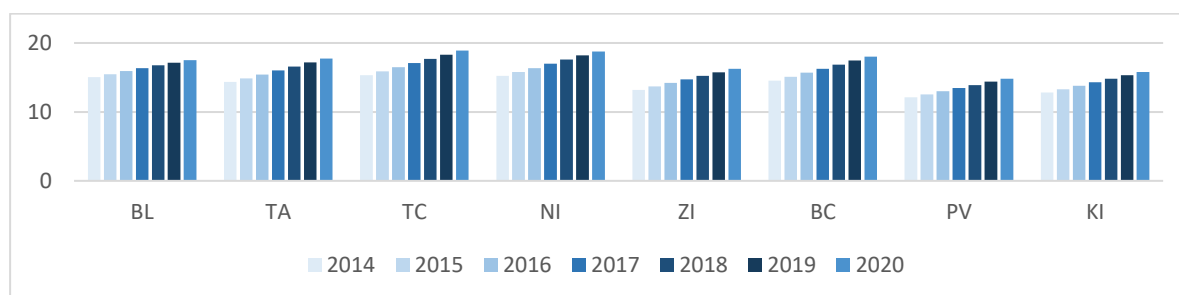
Podiel obyvateľov **vo vekovej skupine 15-64 rokov** dlhodobo klesá. V období posledných 5 rokov sa tento podiel znížil o viac ako 3 pb. Najvýraznejšie v Bratislavskom kraji a Trnavskom kraji o viac ako 4 pb, najmenej v Košickom kraji a Prešovskom kraji o viac než 2 pb.

Tabuľka 20: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 65 rokov a viac (v %)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	15,03	14,35	15,33	15,22	13,21	14,55	12,12	12,81	13,96
2015	15,45	14,85	15,90	15,78	13,69	15,07	12,53	13,26	14,45
2016	15,94	15,43	16,49	16,36	14,23	15,68	13,00	13,78	14,99
2017	16,36	16,00	17,09	16,99	14,74	16,27	13,45	14,31	15,52
2018	16,76	16,56	17,68	17,59	15,23	16,88	13,88	14,82	16,04
2019	17,13	17,19	18,32	18,21	15,76	17,48	14,38	15,33	16,58
2020	17,50	17,75	18,88	18,75	16,26	18,03	14,81	15,78	17,07

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 13: Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 65 rokov a viac (v %)

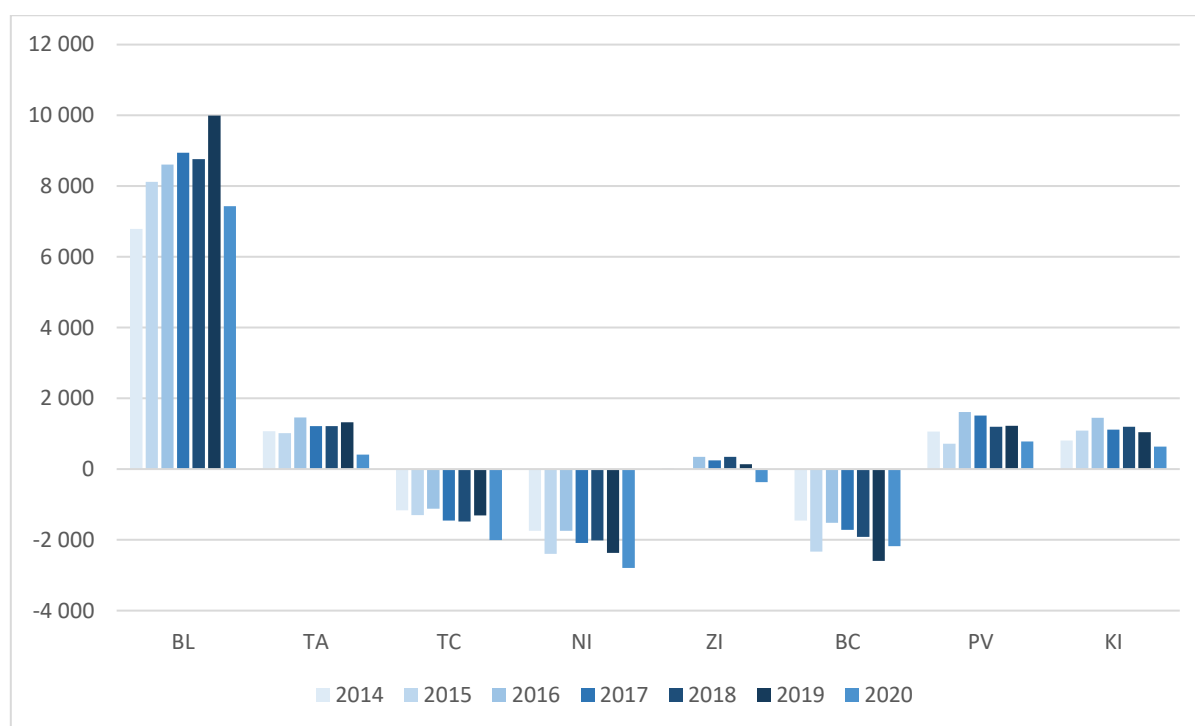
Podiel obyvateľov **vo vekovej skupine 64 rokov a viac** narastá v každom z krajov. V období posledných 5 rokov sa tento podiel v rámci väčšiny krajov SR zvýšil o viac ako 2 pb.

Tabuľka 21: Celkový prírastok obyvateľstva (v osobách)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	6 787	1 069	-1 161	-1 740	29	-1 454	1 061	809	5 400
2015	8 121	1 020	-1 298	-2 395	-15	-2 335	720	1 085	4 903
2016	8 604	1 459	-1 119	-1 748	344	-1 515	1 613	1 453	9 091
2017	8 946	1 216	-1 452	-2 087	245	-1 721	1 516	1 114	7 777
2018	8 760	1 219	-1 482	-2 020	345	-1 914	1 196	1 197	7 301
2019	9 994	1 326	-1 313	-2 366	141	-2 598	1 222	1 046	7 452
2020	7 432	407	-2 002	-2 798	-373	-2 174	784	632	1 908

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 14: Celkový prírastok obyvateľstva (v osobách)

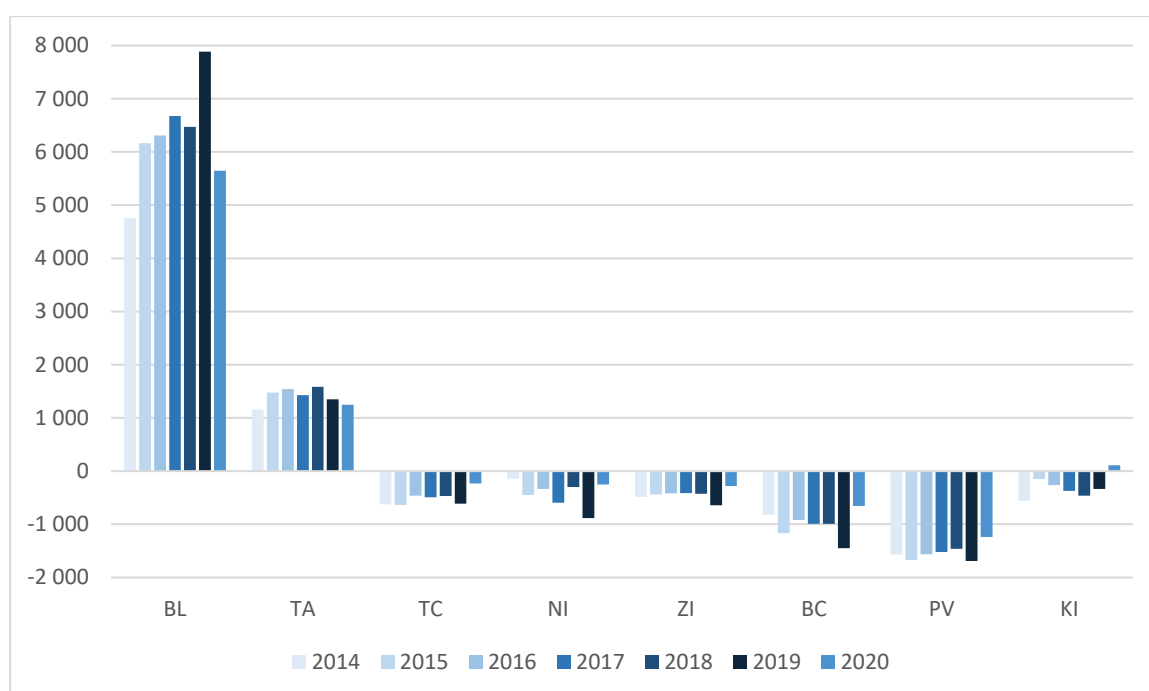
Celkový prírastok obyvateľstva sa v SR v roku 2020 vyvíjal negatívne. Oproti predošlému roku zaznamenal pokles o 74 %. Dlhodobo negatívny prírastok zaznamenávajú Trenčiansky kraj, Nitriansky kraj a Banskobystrický kraj. Dlhodobo pozitívne saldo zaznamenáva Bratislavský kraj a Trnavský kraj, no rovnako aj Košický kraj a Prešovský kraj. V Žilinskom kraji zaznamenávame po piatich rokoch znova negatívne saldo celkového prírastku. Demografické zmeny sa prejavujú najmä vo zvyšujúcom sa podiele ľudí v poproduktívnom veku. V horizonte 50 rokov však SR bude patriť medzi najrýchlejšie starnúce ekonomiky EÚ a z jednej z najmladších krajín sa tak staneme jednou z najstarších krajín EÚ.

Tabuľka 22: Migračné saldo (v osobách)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	4 758	1 157	-623	-144	-484	-823	-1 568	-560	1 713
2015	6 161	1 478	-638	-450	-438	-1 168	-1 670	-148	3 127
2016	6 308	1 545	-464	-337	-422	-917	-1 564	-264	3 885
2017	6 673	1 425	-490	-592	-411	-990	-1 523	-370	3 722
2018	6 472	1 586	-469	-298	-427	-989	-1 459	-461	3 955
2019	7 886	1 351	-611	-882	-640	-1 447	-1 687	-338	3 632
2020	5 647	1 248	-233	-251	-278	-656	-1 238	108	4 347

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 15: Migračné saldo (v osobách)

Migračné saldo sa v roku 2019 vyvíjalo najmenej výrazne v Bratislavskom kraji, kde bol oproti predošlému roku zaznamenaný pokles o 28 %. Košický kraj zaznamenal v rámci migračného salda oproti predošlému roku naopak nárast o 131 %. Po ňom nasledoval Nitriansky kraj s migračným saldom narastajúcim o 71 %. V prípade Trenčianskeho kraja zaznamenávame nárast o 62 % a v prípade Banskobystrického kraja ide o 55 %. Celkovo v rámci SR sa migrácia obyvateľstva zvýšila oproti predošlému roku o takmer 20 %.

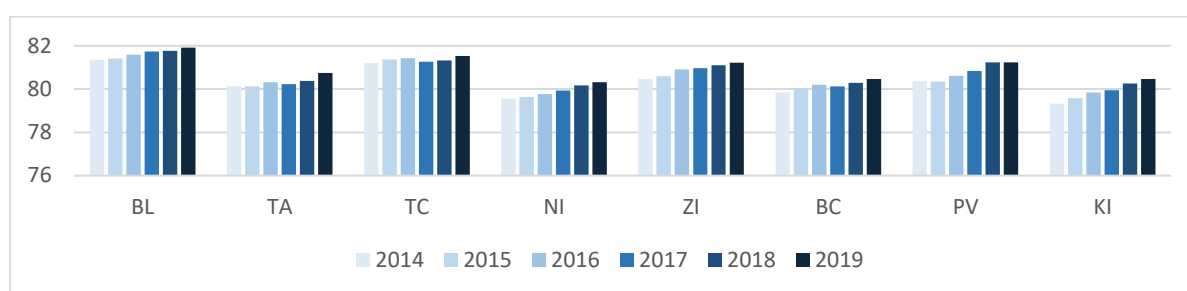
Tabuľka 23: Stredná dĺžka života pri narodení - ženy (v rokoch)*

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	81,35	80,12	81,21	79,56	80,46	79,84	80,36	79,32	80,00
2015	81,41	80,13	81,36	79,64	80,60	80,05	80,34	79,58	79,73
2016	81,59	80,32	81,42	79,77	80,91	80,20	80,61	79,84	80,41
2017	81,73	80,23	81,27	79,93	80,96	80,13	80,84	79,95	80,34
2018	81,77	80,38	81,32	80,17	81,10	80,29	81,24	80,25	80,35
2019	81,92	80,75	81,53	80,31	81,22	80,46	81,23	80,47	80,84

Prameň: Infostat

* Údaje za rok 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

Graf 16: Stredná dĺžka života pri narodení - ženy (v rokoch)*

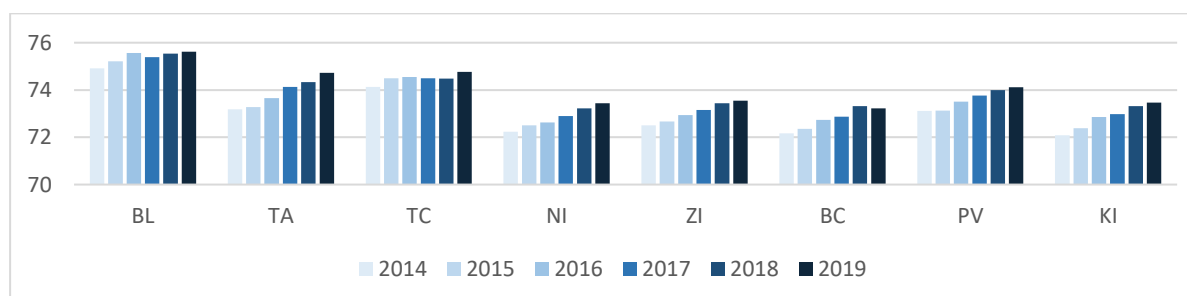
Tabuľka 24: Stredná dĺžka života pri narodení - muži (v rokoch)*

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	74,91	73,18	74,13	72,23	72,50	72,17	73,11	72,09	73,19
2015	75,21	73,28	74,49	72,51	72,67	72,36	73,13	72,38	73,03
2016	75,56	73,66	74,55	72,62	72,94	72,73	73,50	72,85	73,71
2017	75,39	74,13	74,50	72,90	73,15	72,87	73,76	72,98	73,75
2018	75,54	74,33	74,48	73,22	73,44	73,32	73,99	73,31	73,71
2019	75,62	74,72	74,76	73,44	73,55	73,22	74,11	73,47	74,31

Prameň: Infostat

* Údaje za rok 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

Graf 17: Stredná dĺžka života pri narodení - muži (v rokoch)*

Stredná dĺžka života žien aj mužov sa dlhodobo mierne zvyšuje v rámci všetkých krajov Slovenska.

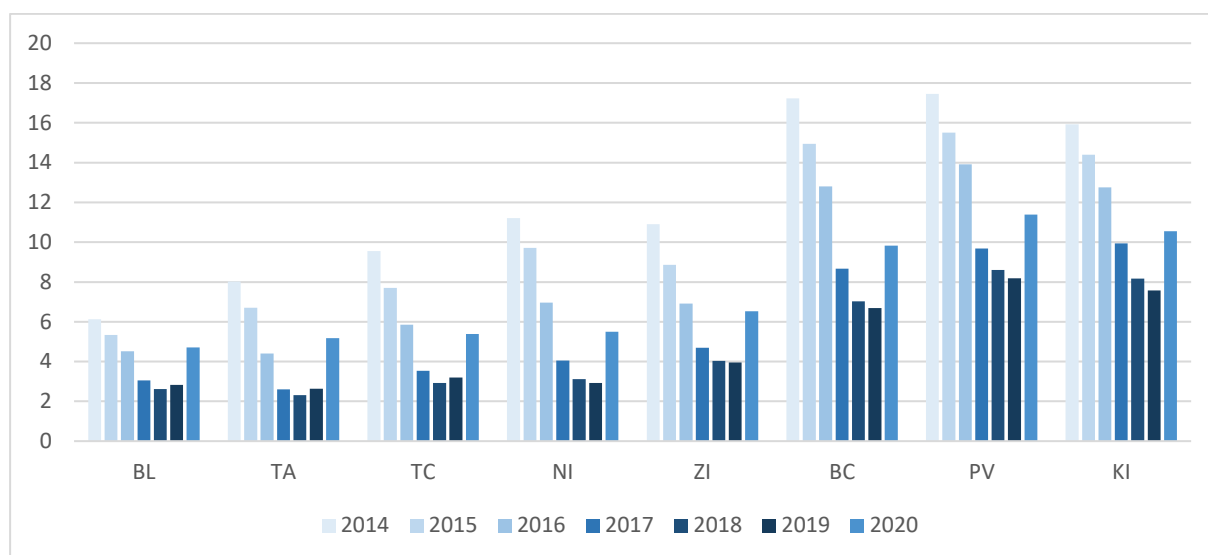
3.2 VYBRANÉ UKAZOVATELE SOCIÁLNEHO CHARAKTERU PRE REGIÓNY NUTS 3 A 1

Tabuľka 6: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	6,13	8,03	9,56	11,21	10,91	17,22	17,45	15,92	12,29
2015	5,34	6,71	7,71	9,71	8,86	14,94	15,50	14,39	10,63
2016	4,51	4,41	5,85	6,96	6,92	12,80	13,91	12,76	8,76
2017	3,05	2,60	3,53	4,05	4,70	8,67	9,68	9,94	5,94
2018	2,62	2,31	2,93	3,12	4,04	7,03	8,61	8,17	5,04
2019	2,83	2,63	3,20	2,93	3,96	6,69	8,19	7,57	4,92
2020	4,71	5,18	5,39	5,50	6,53	9,83	11,39	10,55	7,57

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 18: Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)

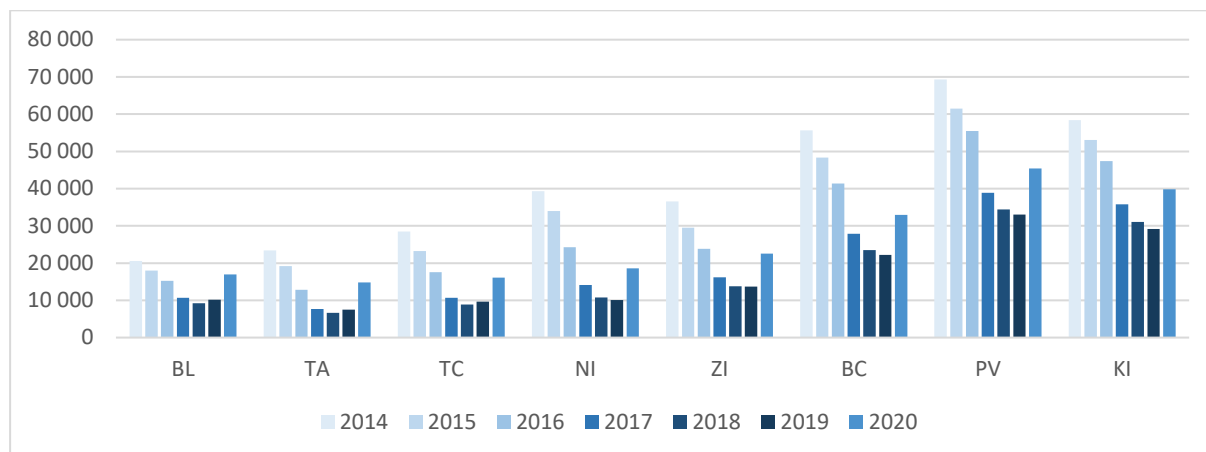
V reakcii na pandémiu koronavírusu a uzatváranie ekonomiky, sa v roku 2020 stretávame s významným nárastom **miery evidovanej nezamestnanosti** vo všetkých krajochoch. Najvyššia ostáva v Prešovskom kraji (11,39 %), Košickom kraji (10,55 %) a Banskobystrickom kraji (9,83 %). Tieto miery naďalej prevyšujú priemernú mieru evidovanej nezamestnanosti SR na úrovni 7,57 %.

Tabuľka 27: Nezamestnaní spolu – disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	20 601	23 435	28 482	39 309	36 516	55 682	69 330	58 378	331 733
2015	17 963	19 226	23 205	33 957	29 537	48 306	61 526	53 105	286 825
2016	15 272	12 850	17 549	24 298	23 809	41 390	55 432	47 377	237 977
2017	10 714	7 717	10 702	14 093	16 149	27 845	38 882	35 813	161 915
2018	9 205	6 639	8 892	10 755	13 773	23 472	34 371	31 091	138 198
2019	10 193	7 465	9 665	10 040	13 715	22 189	33 067	29 183	135 517
2020	16 954	14 809	16 108	18 552	22 523	32 964	45 438	39 836	207 184

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 19: Nezamestnaní spolu – disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie

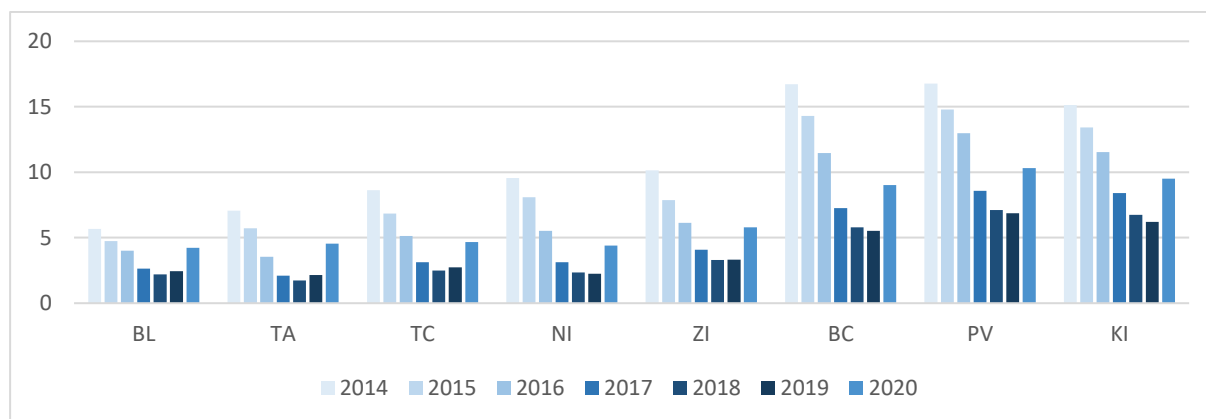
Najvyšší nárast **disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie** zaznamenávame v Trnavskom kraji (98 %) a Nitrianskom kraji (85 %). Ďalšiu skupinu tvoria Bratislavský kraj (66 %), Trenčiansky kraj (66 %) a Žilinský kraj (64 %). Banskobystrický kraj (48,5 %), Prešovský Kraj (37 %) a Košický kraj (36,5 %) zaznamenávajú najmenej výrazný nárast počtu uchádzačov o zamestnanie vzhľadom na dlhodobu vyšší podiel evidovaných nezamestnaných.

Tabuľka 25: Miera evidovanej nezamestnanosti - mužov (v %)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	5,68	7,06	8,63	9,56	10,15	16,71	16,76	15,14	11,48
2015	4,74	5,71	6,85	8,10	7,86	14,30	14,79	13,41	9,73
2016	4,01	3,54	5,14	5,53	6,14	11,47	12,98	11,54	7,81
2017	2,63	2,10	3,13	3,13	4,09	7,26	8,57	8,41	5,10
2018	2,20	1,74	2,49	2,35	3,31	5,79	7,12	6,75	4,14
2019	2,44	2,16	2,75	2,26	3,32	5,52	6,87	6,21	4,10
2020	4,23	4,54	4,68	4,41	5,80	9,03	10,31	9,52	6,73

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 20: Miera evidovanej nezamestnanosti - mužov (v %)

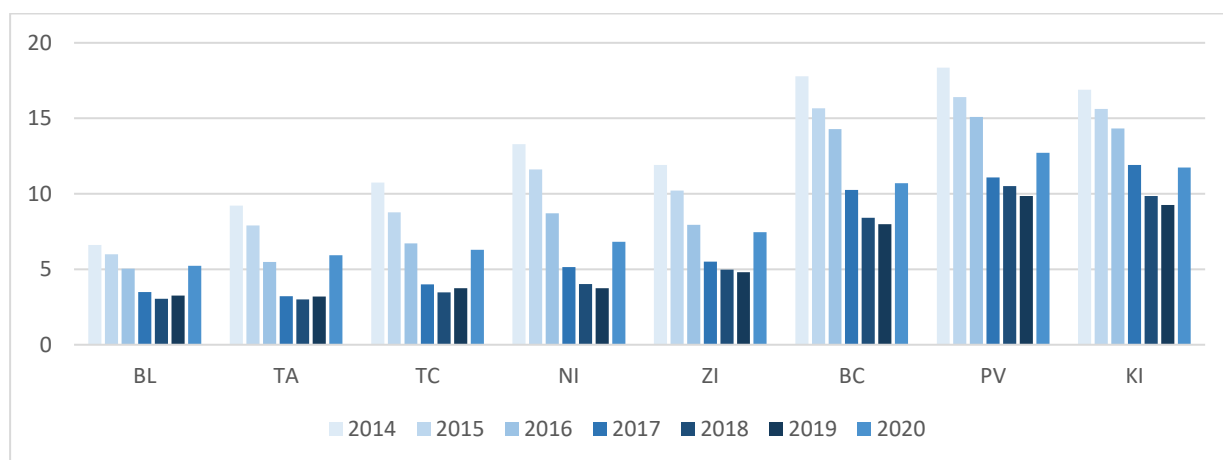

Tabuľka 26: Miera evidovanej nezamestnanosti - ženy (v %)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	6,61	9,21	10,75	13,28	11,90	17,78	18,36	16,89	13,29
2015	6,00	7,91	8,77	11,62	10,21	15,66	16,40	15,63	11,74
2016	5,04	5,49	6,72	8,71	7,95	14,28	15,10	14,32	9,92
2017	3,50	3,22	3,99	5,15	5,50	10,26	11,09	11,90	6,95
2018	3,05	3,00	3,46	4,02	4,98	8,41	10,52	9,86	6,10
2019	3,26	3,19	3,74	3,74	4,80	7,98	9,85	9,25	5,90
2020	5,24	5,93	6,30	6,82	7,45	10,70	12,71	11,75	8,55

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 21: Miera evidovanej nezamestnanosti - ženy (v %)

Miera evidovanej nezamestnaných žien (8,55 %) prevyšovala mieru evidovanej nezamestnanosti mužov (6,73 %), čo bolo príznačné aj pre všetky kraje. Najmenší rozdiel medzi nezamestnanosťou mužov a žien bol zaznamenaný v Bratislavskom kraji (1,0 pb.) a Trnavskom kraji (1,4 pb.). V porovnaní s predošlými rokmi v týchto krajoch zaznamenávame mierny nárast tohto rozdielu. Najväčšie rozdiely boli v Nitrianskom kraji (2,4 pb.), Prešovskom kraji (2,4 pb.) a Košickom kraji (2,2 pb.), no v medziročnom porovnaní zaznamenávame pokles v týchto rozdieloch. Tieto trendy je ale nevyhnuté vnímať v kontexte reakcie trhu práce na pandémiu koronavírusu.

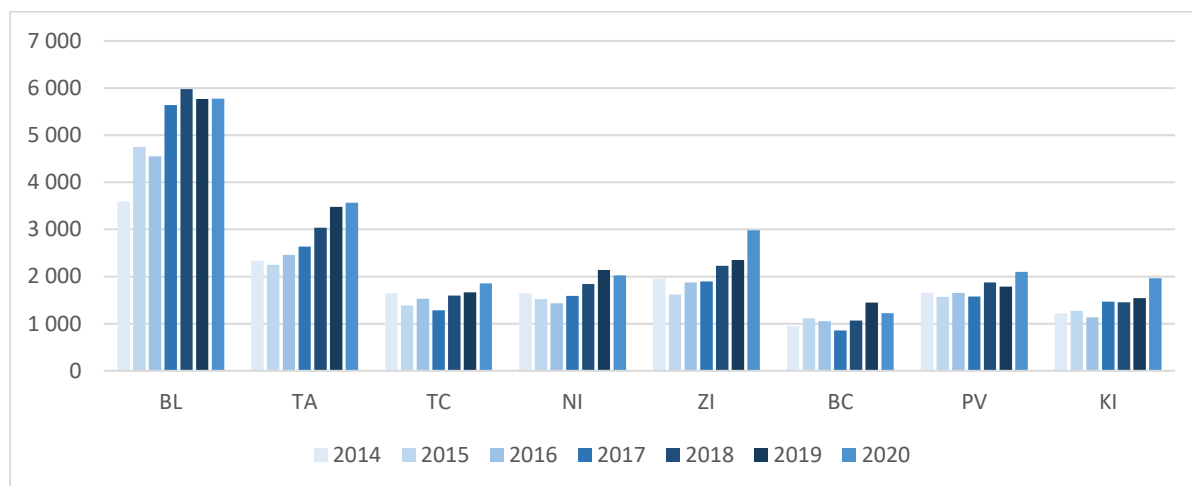
3.3 VYBRANÉ UKAZOVATELE BYTOVÉHO FONDU A TECHNICKEJ VYBAVENOSTI PRE REGIÓN Y NUTS 3 A 1

Tabuľka 27: Počet dokončených bytov (v absolútnych číslach)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	3 591	2 334	1 643	1 647	1 954	943	1 659	1 214	14 985
2015	4 746	2 248	1 383	1 520	1 616	1 114	1 570	1 274	15 471
2016	4 548	2 456	1 527	1 433	1 874	1 053	1 648	1 133	15 672
2017	5 637	2 638	1 283	1 591	1 898	858	1 576	1 465	16 946
2018	5 978	3 034	1 599	1 838	2 225	1 067	1 873	1 457	19 071
2019	5 770	3 478	1 664	2 139	2 348	1 445	1 784	1 543	20 171
2020	5 776	3 567	1 858	2 025	2 981	1 220	2 099	1 964	21 490

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 22: Počet dokončených bytov (v absolútnych číslach)

Počet dokončených bytov bol v roku 2020 v SR 21 490. Na úrovni krajov bol počet dokončených bytov najvyšší v Bratislavskom kraji (5 776 bytov) a Trnavskom kraji (3 567 bytov). Najnižšie počty dokončených bytov dlhodobo zaznamenáva Banskobystrický kraj (1 220 bytov). V porovnaní s predchádzajúcim rokom počet dokončených bytov klesol v Nitrianskom kraji a Banskobystrickom kraji.

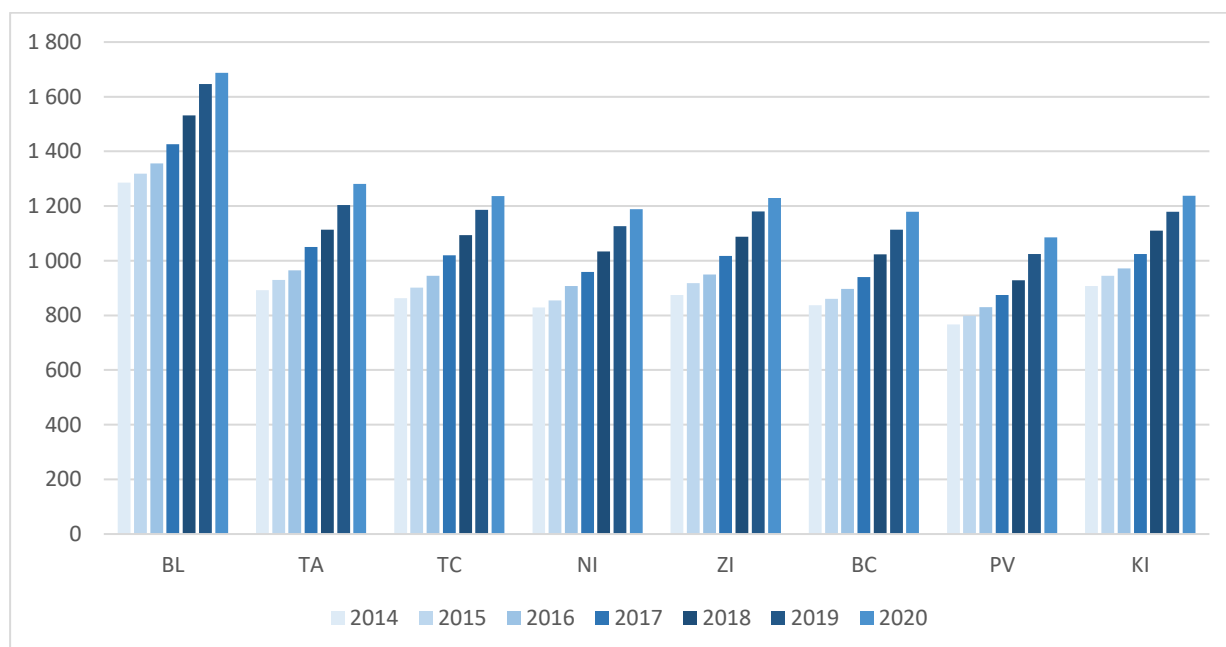
3.4 VYBRANÉ UKAZOVATELE EKONOMICKÉHO CHARAKTERU PRE REGIÓN Y NUTS 3 A 1

Tabuľka 28: Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda (v €)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	1 286	892	863	829	875	837	767	908	957
2015	1 319	930	902	855	918	861	799	945	993
2016	1 356	965	945	908	950	897	830	972	1 034
2017	1 426	1 050	1 020	959	1 018	940	875	1 025	1 095
2018	1 532	1 114	1 094	1 034	1 088	1 023	928	1 110	1 171
2019	1 646	1 204	1 186	1 126	1 180	1 113	1 025	1 179	1 266
2020	1 688	1 281	1 237	1 189	1 229	1 179	1 086	1 238	1 324

Prameň: ŠÚ SR s využitím údajov Informačného systému o cene práce (ISCP)

Graf 23: Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda (v €)

Vďaka oživeniu globálneho hospodárstva sa oproti roku 2019 zvýšila priemerná hrubá nominálna mesačná mzda vo všetkých krajoch, pričom percentuálne najviac v Prešovskom kraji, Banskobystrickom kraji, Nitrianskom kraji a Trnavskom kraji (o 6 %) a najmenej v Bratislavskom kraji (o 3 %). V absolútnom vyjadrení oproti roku 2014 bol najvyšší nárast v Bratislavskom kraji, o 402 € a najnižší v Prešovskom kraji, o 319 €.

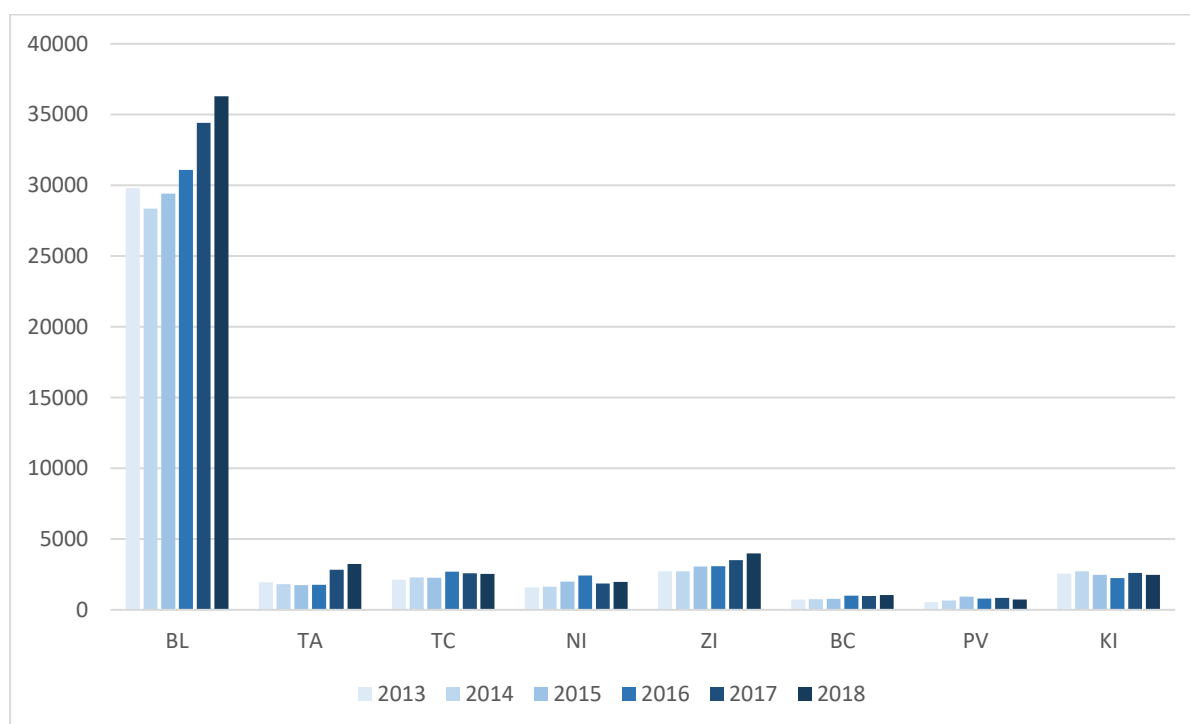
Tabuľka 29: Priame zahraničné investície (v mil. €)*

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2013	29 807	1 962	2 142	1 595	2 721	734	552	2 554	42 071
2014	28 351	1 815	2 299	1 641	2 722	761	656	2 722	40 969
2015	29 410	1 742	2 260	1 991	3 051	785	928	2 465	42 265
2016	31 099	1 778	2 707	2 421	3 082	1 006	801	2 253	45 150
2017	34 420	2 823	2 583	1 852	3 517	970	852	2 599	49 619
2018	36 289	3 238	2 535	1 966	3 999	1 052	737	2 464	52 279

Prameň: NBS

* Údaje za roky 2019 a 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

Graf 24: Priame zahraničné investície (v mil. €)

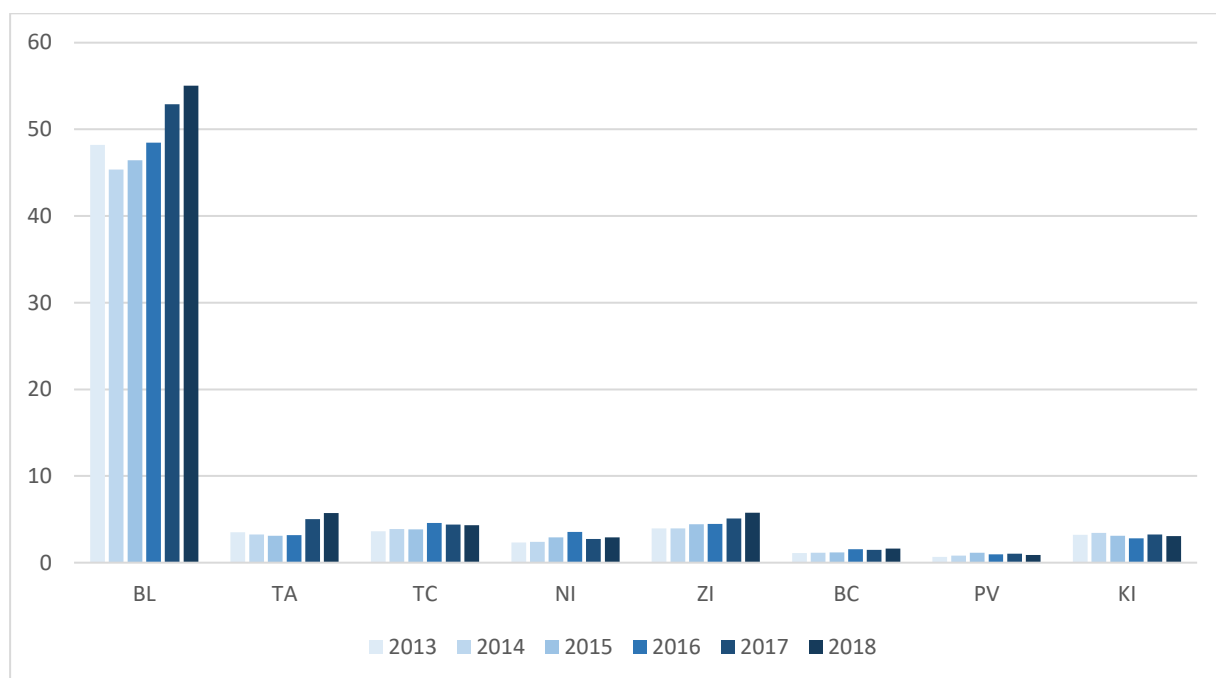
Tabuľka 30: Priame zahraničné investície na obyvateľa (v tis. €)*

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2013	48,20	3,52	3,62	2,32	3,94	1,12	0,67	3,21	7,77
2014	45,35	3,25	3,89	2,40	3,94	1,16	0,80	3,42	7,58
2015	46,44	3,11	3,83	2,92	4,42	1,20	1,13	3,09	7,80
2016	48,45	3,17	4,60	3,56	4,46	1,54	0,97	2,82	8,31
2017	52,89	5,02	4,40	2,73	5,09	1,49	1,03	3,25	9,12
2018	55,02	5,74	4,33	2,91	5,78	1,62	0,89	3,08	9,59

Prameň: NBS

* Údaje za roky 2019 a 2020 boli nedostupné ku dňu vypracovania tohto materiálu

Graf 25: Priame zahraničné investície na obyvateľa (v tis. €)

Stav **priamych zahraničných investícií** v Bratislavskom kraji (55 tis. €/obyvateľa) ostáva stále nepomerne vyšší oproti ďalším v poradí: Trnavskému kraju (5,7 tis. €/obyvateľa) a Žilinskému kraju (5,8 tis. €/obyvateľa). Najnižší stav priamych zahraničných investícií je v Banskobystrickom kraji (1,6 tis. €/obyvateľa) a Prešovskom kraji (0,9 tis. €/obyvateľa). Medziročný pokles výšky priamych zahraničných investícií na obyvateľa zaznamenávame v porovnaní s minulým rokom v Trenčianskom kraji, Prešovskom kraji a Košickom kraji.

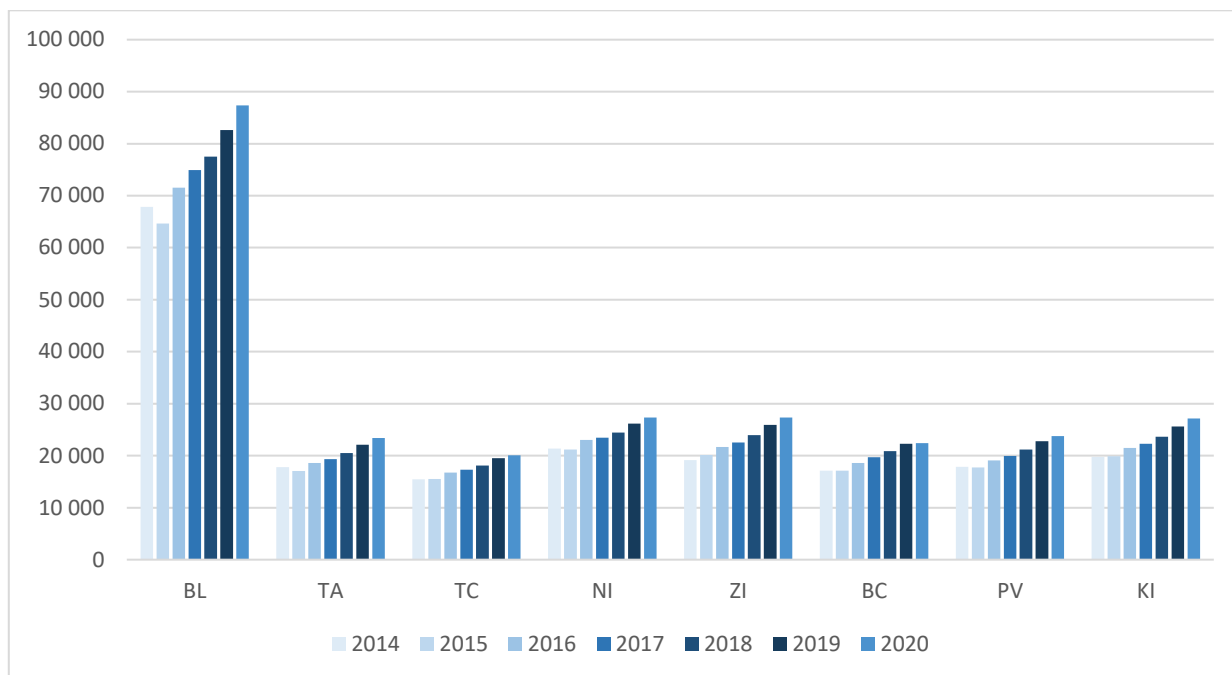
3.5 VYBRANÉ UKAZOVATELE ORGANIZAČNEJ ŠTRUKTÚRY HOSPODÁRSTVA PRE REGIÓNY NUTS 3 A 1

Tabuľka 31: Podniky (počet)

	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	67 836	17 778	15 469	21 380	19 125	17 147	17 847	19 773	196 355
2015	64 667	17 048	15 513	21 154	20 150	17 125	17 744	19 861	193 262
2016	71 541	18 618	16 742	23 020	21 680	18 606	19 102	21 457	210 766
2017	74 927	19 361	17 300	23 430	22 507	19 707	19 941	22 293	219 466
2018	77 484	20 494	18 100	24 470	23 930	20 889	21 151	23 625	230 143
2019	82 645	22 115	19 508	26 162	25 946	22 262	22 789	25 595	247 022
2020	87 356	23 402	20 080	27 343	27 307	22 398	23 767	27 160	258 813

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 26: Podniky (počet)

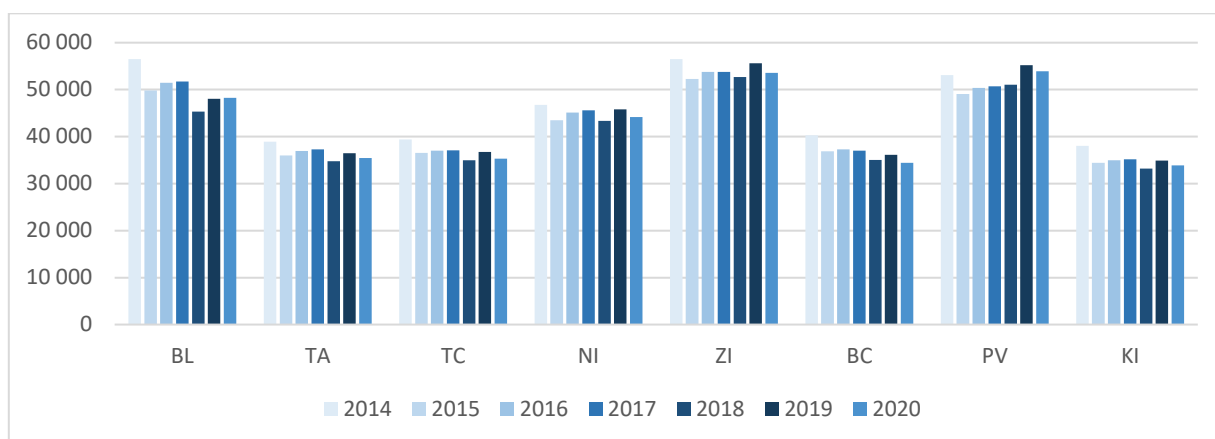
Najväčší **počet podnikov** bol v roku 2020 registrovaný v Bratislavskom kraji (87 356 podnikov) najmä pod aglomeračným vplyvom hlavného mesta Bratislava. Najmenší počet podnikov sa nachádza dlhodobo v Trenčianskom kraji (20 080 podnikov). V každom kraji zaznamenávame v porovnaní s rokom 2019 medziročný nárast. Najmenej významný je tento nárast v Banskobystrickom kraji (136 podnikov).

Tabuľka 32: Fyzické osoby – podnikatelia (počet)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	56 478	38 925	39 410	46 779	56 475	40 314	53 081	38 052	369 514
2015	49 797	35 992	36 519	43 488	52 287	36 883	49 093	34 408	338 467
2016	51 436	36 968	37 022	45 141	53 771	37 298	50 362	34 993	346 991
2017	51 754	37 256	37 065	45 578	53 767	36 991	50 731	35 185	348 327
2018	45 317	34 751	34 997	43 319	52 697	35 012	51 053	33 232	330 378
2019	48 082	36 446	36 762	45 838	55 643	36 163	55 204	34 882	349 020
2020	48 249	35 476	35 331	44 149	53 556	34 404	53 940	33 895	339 000

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 27: Fyzické osoby – podnikatelia (počet)

Najväčší počet fyzických osôb – podnikateľov sa koncentroval v Žilinskom kraji (53 556), Prešovskom kraji (53 940) a Bratislavskom kraji (48 249). Na druhej strane, počet podnikateľov bol najnižší v Košickom kraji (33 895). Na rozdiel od počtu podnikov, v prípade podnikateľov zaznamenávame v priebehu sledovaného obdobia v porovnaní s východiskovým rokom pokles. Jedinou výnimkou je Prešovský kraj, kde je v roku 2020 počet podnikateľov vyšší ako na začiatku sledovaného obdobia (53 940).

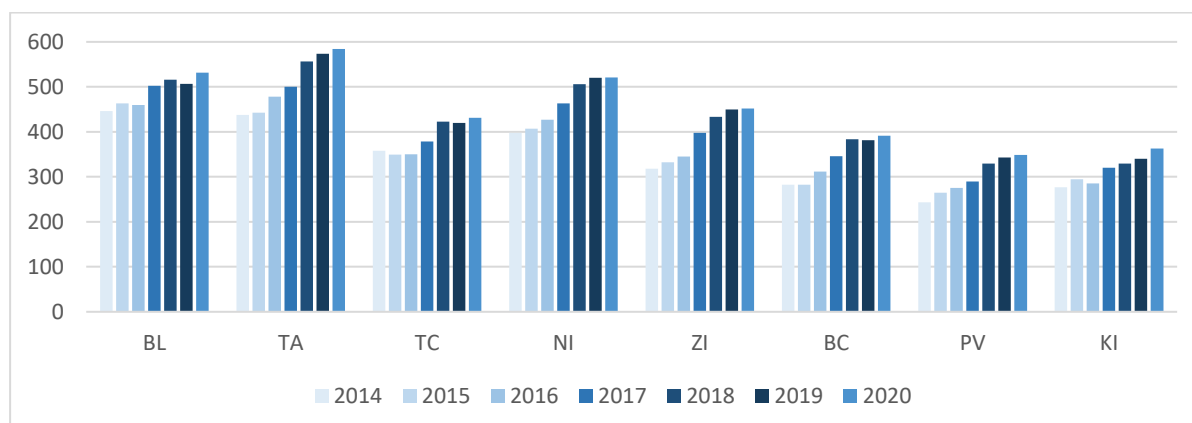
3.6 VYBRANÉ UKAZOVATELE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA PRE REGIÓN Y NUTS 3 A 1

Tabuľka 33: Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	446,02	437,49	357,74	398,05	317,85	282,58	243,53	276,58	337,81
2015	463,39	442,65	349,22	406,99	332,14	282,76	264,39	294,61	348,33
2016	459,42	478,35	350,46	426,85	345,46	311,66	275,30	285,03	359,77
2017	502,37	499,95	378,64	463,21	398,06	346,02	289,58	320,42	392,98
2018	516,13	556,48	422,78	505,75	433,65	383,39	329,71	329,24	427,02
2019	506,64	573,26	420,17	519,87	449,90	381,37	343,31	339,83	434,63
2020	531,38	583,98	431,30	520,80	451,76	391,53	348,69	362,63	445,78

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 28: Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)

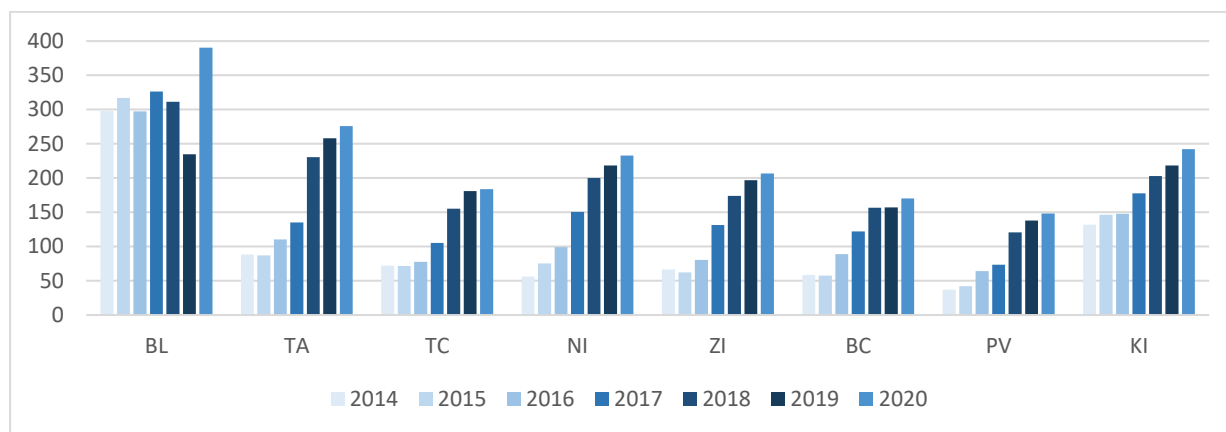

Tabuľka 34: Množstvo zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)

Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
2014	298,05	88,40	71,95	56,33	66,23	58,63	36,80	131,71	98,73
2015	316,92	86,99	71,81	75,51	62,41	57,46	42,37	146,18	105,79
2016	297,56	110,22	77,69	99,14	80,38	88,86	63,93	147,71	119,43
2017	326,23	135,18	105,40	150,40	131,28	122,26	73,63	177,80	151,47
2018	311,40	230,63	155,22	200,07	173,85	156,65	120,85	202,84	191,71
2019	234,88	258,06	181,01	218,61	195,82	157,25	137,86	218,36	198,33
2020	390,28	275,94	183,94	232,87	206,59	170,15	148,17	242,10	229,30

Prameň: ŠÚ SR, hodnoty k 31.12.

Graf 29: Množstvo zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/obyv.)

Najmenej **odpadu na obyvateľa** bolo v roku 2020 vytvoreného v Prešovskom kraji (348,7 kg), Košickom kraji (362,6 kg) a Banskobystrickom kraji (391,5 kg). Najvyššia **miera zhodnocovania komunálneho odpadu** je v súčasnosti v Bratislavskom kraji (73,5 %) a v Košickom kraji (66,8 %). Najväčšie množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa vyprodukovali v roku 2020 Trnavský kraj (584 kg), Nitriansky kraj (520,8 kg) a Bratislavský kraj (531,4 kg). Najväčší medziročný nárast zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa bol v Bratislavskom kraji (o 155,4 kg/obyvateľa).

ZÁVERY:

- počet obyvateľov SR sa od roku 2014 mierne zvýšil (38 000 obyvateľov), výrazne však v okresoch v aglomeračnej príťažlivosti Bratislavy (57 000 obyvateľov), kým Nitriansky kraj, Banskobystrický kraj a Trenčiansky kraj populáciu strácajú (-34 000 obyvateľov), vývoj obyvateľstva v jednotlivých krajoch bol ovplyvnený migráciou,
- najvýraznejšie za obdobie roka 2020 narástol disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie v krajoch s vyšším podielom zamestnancov v sektore služieb, v Bratislavskom kraji (98 %) a Nitrianskom kraji (85 %) dosiahli tieto počty takmer dvojnásobok z obdobia pred pandémiou koronavírusu,

- miera evidovanej nezamestnanosti vo všetkých krajoch narástla, a naďalej ostáva najvyššia v Prešovskom kraji (11,39 %), Košickom kraji (10,55 %) a Banskobystrickom kraji (9,83 %),
- rozdiely medzi mierou evidovanej nezamestnanosti žien a mužov v Prešovskom kraji (2,4 pb.) a Košickom kraji (2,2 pb.) sa v reakcii na pandémiu koronavírusu znížili, zatiaľ čo v Bratislavskom kraji (1,1 pb.) a Trnavskom kraji (1,4 pb.) mierne narástli,
- počet dokončených bytov bol najvyšší v Bratislavskom kraji (aglomerácia hlavného mesta) v počte 5776 bytov a najnižšie počty boli v Banskobystrickom kraji v počte 1220 bytov,
- najmenej odpadu na obyvateľa bol vytvorený v Prešovskom kraji (348,69 kg/obyvateľa), zatiaľ čo najväčší medzoročný nárast zhodnoteného komunálneho odpadu na obyvateľa zaznamenal Bratislavský kraj (390,28 kg/ obyvateľa.).

ZÁVER

Rok 2020 bol ovplyvnený najmä pandemiou koronavírusu, ktorej dopad mal vplyv na všetky regióny SR, čo sa odzrkadlilo v tempe rastu HDP. Najlepší pokrok zaznamenal Bratislavský kraj, kým ostatné kraje, napriek pokroku, za ním výrazne zaostávajú. Zvyčajne sa tieto regionálne disparity pripisujú geografickej vzdialenosti od trhov, nedostatku vzdelanej pracovnej sily, nedostatočnému pokroku v štrukturálnych reformách a nedostatočnému rozvoju lokálnych ekonomík.

SR naďalej patrí ku štátom OECD s najväčším nárastom regionálnych rozdielov od roku 2000. Tieto zistenia OECD (2016) na základe výšky regionálneho HDP na obyvateľa v stálych cenách za rok 2013 potvrdil aj ISA ÚV SR.

Táto správa obsahuje vyhodnotenie troch skupín sledovaných indikátorov a trendov stanovených národnou stratégiou. Prvú skupinu tvoria ukazovatele na národnej úrovni, druhú skupinu ukazovatele na úrovni samosprávnych krajov a tretiu skupinu ukazovatele na úrovni samosprávnych krajov a okresov.

Súčasťou prípravy tejto správy bol aj zber informácií od samosprávnych krajov, smerujúci k odhaleniu príčin jednotlivých trendov a stavov indikátorov, ktoré sú v agregovanej podobe uvedené hlavne v druhej kapitole. Detailné závery ku každej skupine sú uvedené na konci každej kapitoly.

Závery správy sú:

- na základe hodnotenia roku 2020 a predchádzajúcich rokov je zrejmé, že väčšinu hodnotených indikátorov na národnej úrovni sa nepodarilo dosiahnuť. Pandémia koronavírusu ešte tieto výsledky negatívne poznačila; príkladom je výška HDP v PKS na obyvateľa, ktorá sa od roku 2015 znížila zo 78 % na 71 % v roku 2020, kým napr. krajiny V4 (CZ 94 %, PL 76%, HU 74 %) alebo Estónsko s 86 % priemeru EÚ 27 sú pred nami),
- väčšina cieľov stanovených samosprávnymi krajinami sa dosiahla, často však len z dôvodu ich nízkej ambicióznosti,
- kraje sa podľa hodnôt indikátorov často zoskupujú do troch skupín: Bratislava; 4 regióny západného a stredného Slovenska; a 2 regióny Východného Slovenska spolu s Banskou Bystricou (v ktorých sa nachádzajú najmenej rozvinuté okresy),
- na úrovni okresov sú v mnohých ukazovateľoch veľké a dlhodobo pretrvávajúce disparity, príkladom sú okresy Rimavská Sobota a Kežmarok s dlhodobo najvyššou mierou evidovanej nezamestnanosti,
- demografický vývoj, vývoj indikátorov trhu práce, sociálnych indikátorov, ale aj produkcia odpadov a ich spracovanie veľmi úzko súvisia s hospodárskym rozvojom krajov a okresov.

Doterajšia regionálna politika sa zameriavala na riešenie problémov a nie ich príčin. Nedostatočne podporovala ekonomický rozvoj zhodnotením regionálneho a lokálneho potenciálu.

Odporúčania tejto správy súvisia s príčinami regionálnych disparít a vychádzajú jednak z medzinárodných skúseností a jednak zo súčasnej situácie, v ktorej sa SR nachádza: pandémia koronavírusu, nástup hospodárskej recesie, dostatok európskych zdrojov, pristúpenie k Zelenej dohode, negatívne demografické prognózy a obrovské technologické zmeny:

1. Hlavným nástrojom regionálnej politiky na odstránenie regionálnych disparít by mali byť adresné stratégie na podporu rastu regionálnych ekonomík a inovácií a ich transformácie na udržateľné a odolné voči vonkajším otarasom, rozvíjané na základe zhodnotenia ich endogénneho bohatstva (ľudských, prírodných, technologických, kultúrnych zdrojov). Na dosiahnutie strategických cieľov je potrebné:

○ zabezpečiť udržateľnosť konkurencieschopnosti a rozvoj environmentálne a inovačne orientovaných ekonomík založených na zhodnotení špecifických teritoriálnych potenciálov jednotlivých regiónov, a to najmä:

- zvýšením pridanej hodnoty regionálneho produktu a využitie špecifických konkurenčných výhod regiónov pre štrukturálnu transformáciu ekonomiky na inovačne orientovanú,
- využitím a zastabilizovaním špecifickej štruktúry disponibilnej pracovnej sily v regionálnej ekonomike dobudovanie infraštruktúry inovačne založenej udržateľnej zelenej ekonomiky vrátane ekologicky prijateľnej dopravy, odstránenie kolíznych bodov v doprave a zabezpečenie plynulosti cestnej dopravy,
- rozvojom integrovaných dopravných systémov, poľnohospodárstva a služieb,
- posilnením udržateľnosti a odolnosti regionálnych ekonomík na báze uzatvárania cyklov prvovýroba – priemyselná produkcia – distribúcia – spotreba - návrat odpadu do cyklu v rámci regiónov,
- využitím špecifických potenciálov regiónov pre udržateľný cestovný ruch, kompletizáciou a rozvojom infraštruktúry cestovného ruchu vrátane integrovanej ponuky a integrovaného manažmentu,
- využitím kultúrneho a kreatívneho potenciálu (vrátane kultúrneho dedičstva a jeho ochrany), ako unikátneho nevyčerpatelného zdroja konkurenčnej výhody a rozpoznateľného charakteru daného územia a do poskytovania služieb.

○ zvýšiť kvalitu života vo všetkých regiónoch, efektívne a udržateľné využitie prírodného a ľudského kapitálu, a to najmä:

- zastavením poklesu populácie a rastom podielu ekonomicky aktívneho obyvateľstva,
- zlepšením dostupnosti a kvality výchovy a vzdelania populácie s očakávaným dopytom na trhu práce,
- zlepšením zdravotného stavu a dĺžku aktívneho života populácie,
- zabezpečením efektívneho a udržateľného manažmentu ľudských a prírodných zdrojov,
- zabezpečením efektívnych, dostupných a kvalitných zdravotných, sociálnych a iných služieb pre obyvateľstvo,
- riešením špecifických problémov regiónov s vysokou koncentráciou marginalizovaných rómskych komunít, resp. iných typov znevýhodnenej populačnej štruktúry,
- zlepšením stavu životného prostredia,
- udržateľným využívaním lesov, protipovodňovej ochrany a odstraňovaním environmentálnych záťaží a záťaží priemyselnými emisiami,

- využívaním obnoviteľných zdrojov.

2. Reforma regionálnej politiky sa začala prepojením procesov programovania pri príprave programového obdobia a procesov strategického plánovania na úrovni samosprávnych krajov a zavedením úrovne strategicko-plánovacích regiónov. Tie reflektujú vysokú mieru diverzity územia regiónov ako východiska pre tvorbu adresných stratégií rozvoja regionálnych ekonomík a zabezpečenia rovného prístupu ku kvalite života. V tomto kontexte je potrebné využívať integrovaný prístup. V súčasnosti nie je možné plánovať a vykonávať aktivity izolovane. Integrovaný prístup sa využíva v rámci EÚ a začína sa využívať aj v SR. Finančné zdroje by sa dali využiť omnoho efektívnejšie, ak by boli poskytované z územia a koordinovane s miestnym rozvojovým plánom. Nový nástroj na potláčanie disparít sú integrované územné stratégie. Špecifickosť každého plánu je daná špecifickým rozvojovým potenciálom každého regiónu – prítomnosťou a spôsobom využitia miestnych faktorov rastu.
3. Integrované územné stratégie sú základným predpokladom pre rozvoj lokálnych ekonomík, ktoré sú jednak prirodzeným priestorom pre plnenie záväzkov SR, ako je napr. Zelená dohoda; a jednak nástrojom pre udržateľný rast, zvyšovanie kvality života, znižovanie chudoby, znižovanie úniku mozgov, a zvyšovanie počtu obyvateľov. Napr. rozvoj obehovej ekonomiky, znižovania odpadov, udržiavania vody v krajine, či potravinovej bezpečnosti je viazaný práve na lokálne ekonomiky a ich komunity. Integrované územné stratégie zabezpečujú koherentné plánovanie a implementáciu priorít a medzinárodných záväzkov SR v ich odvetvovom a rezortnom členení v danom území. Tým sa zabezpečuje aj prepojenie a multiplikačný efekt verejných a súkromných investícií. Integrované územné stratégie zabezpečujú efektívnu alokáciu zdrojov v regióne.
4. V súvislosti s prípravou a implementáciou integrovaných územných stratégií a potrebou zabezpečenia väčšej úlohy samospráv v lokálnych ekonomikách je potrebné tieto skutočnosti zohľadniť napríklad pri tvorbe nového rámca kompetencií pri reforme riadenia verejnej správy. Tá by mala podporiť viacúrovňové riadenie krajiny, čiže prechod od centrálne riadeného štátu podľa jednotlivých rezortných politík k integrovanej politike na úrovni územnej samosprávy s dôrazom na princíp subsidiarity a zabezpečenie potrebných zdrojov.
5. Prijatie nového zákona o rozvoji, ktorý zadefinuje základné strategicko-plánovacie dokumenty a zareaguje na vzniknuté rady partnerstva na úrovni samosprávnych krajov. V tejto súvislosti je potrebné čím skôr prepojenie nového zákona na novú národnú stratégiu regionálneho rozvoja SR, ktorou je Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky - Slovensko 2030.
6. Implementácia Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky - Slovensko 2030, ktorá vychádza z participatívneho procesu definovania východísk pre regionálny a územný rozvoj SR do roku 2030 za účasti zložiek štátnej a verejnej správy, sociálno-ekonomických partnerov ako aj zástupcov územných samospráv. Jej kľúčovou myšlienkou je spoločná intervencia všetkých

zložiek verejnej správy v rozvojom území, za podpory aktérov z akademickej obce, občianskej spoločnosti a súkromného sektora.

7. Nový zákon o rozvoji by mal vychádzať z informácií z vypracovávaných integrovaných územných stratégií, ktoré by mali integrovať aj všetky relevantné národné ciele a záväzky a reflektovať priority Agendy 2030. Integrované územné stratégie považujeme za zákonom definované programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja. Nový zákon o rozvoji by mal zastrešovať aj podporu najmenej rozvinutých okresov.
8. Tvorba rozvojových plánov sa odvíja od formulácie celospoločensky zdieľaných priorít rozvoja. Podľa dostupných informácií sú nimi vzdelanie, udržateľné využívanie zdrojov s vysokou pridanou hodnotou, kvalita života a podiel na spravovaní spoločnosti. Tieto priority nevyhnutne obsahujú aj ochranu prírody a adaptáciu na klimatické zmeny. Tieto priority by mali byť základom pre formuláciu odvetvových stratégií a reforiem, napr. vzdelávania a pod.
9. Rozvojové plány by sa mali stať základom pre vypracovanie Národného investičného plánu, čím by sa zásadne zvýšila efektívnosť a účelnosť verejných investícií, stabilita a predvídateľnosť investičného prostredia a synergie so súkromnými investíciami.
10. Ukazuje sa, že nie všetky indikátory rozvoja majú požadovanú výpovednú hodnotu, napr. o zvyšovaní kvality vzdelávania a pod. Preto je nevyhnutné veľmi dobre a odborne zvážiť ich výber a aj určitú flexibilitu, vrátane medzinárodnej porovnateľnosti a dostupnosti aspoň na úrovni NUTS3.